

v fokusu merjenj z resnico,
tik pod kopjem in pod strelico,
ki ne zgrešljivo, v polno zadeva.

Padajo sence.

Brez strme drznosti, kakor brez volje
in brez ostrine.

Poševno. Pobotano. Blago.

Glej: tako na vse ožje polje
stopa

čas govoreče tišine

ali čas, da pospraviš prtljago.

Tone
Partljič

Pepsi

1.

Krivica boli. Tudi tako bi lahko poimenovali začetek spisa o mladem gledališkem igralcu Rastku Miškiču, ki so mu vsi pravili kar Pepsi, ker je med študijem na igralski akademiji nastopal v televizijski reklami za pepsi kolo. Ja, krivica boli. To spoznanje je menda napisano na kožo prav vsakemu človeku, bodisi mlademu ali staremu, ženski ali moškemu, ženskarjem ali ho-

moseksualcem... Že učiteljice v osnovni šoli vejo, da je občutek krivice nekaj osnovnega, lahko bi rekli s tujko — primarnega v človeku, zato tudi dajejo pisati otrokom šolske in domače naloge s takim naslovom. Krivica boli. To pali tako v tretjem tako v osmem razredu, za domačo nalogo ali v šolskem glasilu. Krivica boli, res je. Krivica boli starčka, ki prvega prešteva pokojnino; ženo, ki ljubi moža in se žrtvuje zanj, on pa ima ljubice, ki jim zatrjuje, kakšna krava je njegova žena; krivica boli šoferje, kadar plačajo kazen, športnike, kadar izgubijo tekmo, zdomce, ko jim cariniki zaračunajo in obdavčijo predmete, ki so si jih zaslužili s trdim delom; krivica boli moralca, ki za umor dobi osem let zapora in se ogorčen pritoži... Kakšna krivica

se šele godi pisatelju, ki piše podobne novele kot je ta, potem pa mu zanje plačajo tako malo, da ne upa pogledati v oči nobenemu mehaniku, vodovodarju, pleskarju in drugim uglednim ljudem te družbe. O krivici bi bilo mogoče napisati ep, študijo, tragedijo... Saj ga menda ni človeka, ki ob koncu življenja dela bilanco in pod rubriko ostanek ali saldo, kakor bi rekli s tujko, lahko vpiše le — krivica. Ena sama krivica.

Ta novela o Pepsiju ne govori o krivici od začetka do konca, ampak samo na začetku, s tem pa ne moremo reči, da se ni našemu nesrečnemu junaku še kdaj kasneje zgodila krivica. Kajti nobenega dvoma ni, da se največje krivice na svetu godijo ravno gledališkim igralcem. Ali pa vsaj najbolj zaradi krivic. To vam povedo sami, če se le malo družite z njimi. Z mnogimi sem govoril, pa ga ne poznam, ki se mu ne bi bila zgodila največja krivica, lahko bi tudi po domače rekli svinjarija. Krivična je še usoda igralskega poklica samega, o kateri lahko berete in slišite vsak dan. Mislim, kako za igralčevim delom ne ostane nič, nobena trajna vrednota. Za pisateljem ostanejo knjige in morda celo take novelice, kot je ta, za slikarji slike, za skladatelji note, za kiparji kipi, za filmarji filmi, za gledališkimi igralci pa »nič«; zrak. Tiste fotografije in kritike, ki pa so že same po sebi velika krivica, to ni vse skup nič, prav tako ne tistih nekaj stavkov v leksikonu. Morda kakšna študija, če imaš srečo, in morda zakonski in nezakonski otroci, če ne znaš paziti. Od umetnosti ne ostane NIČ. En sam velik nič. Ko zavesa pade, ko se ljudje dvigujejo s sedežev, ko se prižigajo luči v dvorani in je slišati izjave kot, saj je bilo fajn, ane, tedaj je že vsega konec... Igralci se razšminkajo in adijo Mare. Res sicer samo za nocoj, jutri bosta Romeo in Julija znova umrla in vstala od mrtvih in potem tako tudi pojutrišnjem itd. Toda nekega dne bojo odigrali zadnjo predstavo, v gledališču bojo zadnji abonenti in ravnatelj bo napisal na oglasno desko: nepreklicno zadnja predstava. Ne sprašujete, kako se počutijo igralci po taki zadnji predstavi, kako so oropani, prazni, mrtvi, kako obžalujejo, ker je konec neke vloge, neke prevare, ko je mogel tudi igralec živeti za »nekaj«, za Romea, Hamleta, Maksa, Francko, Keglerja... Tako junaki počasi umirajo v njem... To je žalostna smrt. Zato pa je rojstvo, še prej pa zanositev nekaj izredno vznemirljivega, napetega, krčevitega... Nekaterim se semenčice in jajčeca kar naprej oplajajo. Samo da preberejo kako dramo, so že noseči, nosijo v sebi enega ali dva junaka, ki bi ga lahko igrali. Skoraj vsi pa tako umetniško (ne umetno) zanosijo, ko ravnatelj izobesi repertoar za prihodnjo sezono in že se ženske vidijo kot Hede Gabler, divje račke, utve, Vase Železnove, fantje pa kot Othelli, Peer Gynti, Petri Klepci, Kongresi, Krsti pri Savici, Jakobi Rude, Kralji na Betajnovi itd. »Zanosijo« bi rekli, vidijo se v teh vlogah, sanjajo jih, že ustvarjajo, jim dajejo meso in kri. In če jih potem režiser zasede prav v taki vlogi, ki jo igralec že sam nosi v sebi, je to sreča, blaženost, materinstvo, ustvarjanje... Če pa dobijo vloge drugi, tedaj jih doleti abortus, junaka morajo iztrgati iz sebe. In to boli. In to je krivica. In to je krvavo. Zato ni čudno, da z leti tak igralec lahko izkrvavi ali pa se mu začne mešati. O, videl sem že take primere... Toda pustimo te nesrečne primere in se za hip pomudimo še pri srečnežu, ki ga je

režiser izbral prav za tisto vlogo, s katero je tako rekoč že »zanosil«. Začne se težko, naporno, a vendar srečno obdobje nosečnosti, polno strahu, da z otrokom ne bo vse v redu. Zato igralci tako radi kolnejo defektne porodničarje, torej režiserje, dramaturge, lektorje in vse, ki soustvarjajo predstavo, da imajo že vnaprej pripravljen izgovor, če bo otrok šepal ali jecljal. Če pa se rodi lep otrok, ustvari odličen Hamlet ali Kralj na Betajnovi, potem seve, kdo ima največ zaslug. In prav je tako. Zato ni čudno, da jih tako zaboli, če jih ob ustvarjanju kdo spomni, da je že videl tega in tega igralca kot odličnega Hamleta ali Kralja na Betajnovi, ker to pomeni, da ta, ki nastaja zdaj, ne more biti več odličen, da je že vnaprej izrečena nezaupnica . . . Po dvomesečnem ali tromesečnem, v naših samoupravnih časih pa še večmesečnem trpljenju se novi junak ali junakinja — rodi. Na premieri. Lik, oseba, junak, ta je zdaj rojen, shodi, napoti se v temo zaodrja in zakulisja, potem pa se napoti na svetleče se deske, ki da pomenijo svet. V začetku se nesigurno opoteka, znoji, zajeclja, potem pa steče, samostojen, mogočen, ponosen . . . vse tja do aplavza. To je vročica, norost, trepet . . . A kaj, ko je že konec. Vse skup en sam varljiv hip . . . Nič; konec! Jutri zvečer znova in v nedeljo popoldne za upokoјence znova in tako naprej do oglasa na tabli — nepreklicno zadnjič. Toda še prej se najde cel kup tipov, ki hočejo igralcu zagreniti njegovega otroka. Najprej so tu tisti kolegi, ki sami niso igrali, pa pridejo na premiero, da bi dajali korajžo in moralo, a si natiho zaželijo nesreče, spačka, nedonošenčka . . . Saj ni bilo tako slabo, navadno rečejo, kot češ, saj ta otrok ni tako slab, da bi ga morali ravno zabrisati vstran; kljub temu pa srečne roditelje poljublja vso vseppek. Če bi kdo preštel bakterije in bacile, ki se prenašajo na eni gledališki premieri od ust do ust kot narodna pesem, ta bi imel kaj šteti . . . Potem pa se pojavi kritika. Kri-tika, kri-vica, kri . . . Kritika in krivica to gre tako skupaj kot ata in mama. Preredki so tisti happy trenutki, ko kritiki napišejo, da je otrok dober, konceptualen, lep, poglobljen, pameten . . . Pogosteje ranijo igralce tako, da napišejo, da je njihov otrok slab, moteč, grd, pohabljen, jecljajoč in nekonceptualen, kar je pa sploh najtehtnejši udarec . . . Toda imaš kri-minalce med kri-tiki, ki preprosto premolčijo, da se je rodil novi lik, kar pomeni, da je, kot da ga nisi nosil, nisi rodil, da ni niti pohabljen niti nekonceptualen, skratka, NIČ, da ga ni bilo, da je vse skupaj zrak, plin, vodik (H), kisik (O) . . . Seveda se potem najdejo še razne komisije za nagrade, plače, priznanja, ki še rajši kot kritiki prezrejo te čudežne like, te novorojene junake in jih premolčijo. Same krivice! In krivica boli, smo rekli. Tako je to.

Včasih pride do redkih poskusov, da bi igralci, še rajši pa igralke, spremenili svojo usodo. Včasih da kak igralec kretenu kritiku eno na gobec in vsi govorijo o tem, ampak zadoščenje ni pravo. V zgodovino ne bo šel ta knockout na gobec, ampak negativna kritika. Včasih kaka igralka poskusi drugače, tako da da kritiku eno . . . ne sicer na gobec, a tudi to navadno ne učinkuje . . . Včasih kje vržejo direktorja, ker jim prezgodaj napiše na oglasno desko Nepreklicno zadnjič in tako administrativno z dopisom pomori vse te dragocene junake . . . A vsi ti redki poskusi ne spremenijo naše osnovne ugotovitve, da krivica boli. Še zlasti gledališke igralce.

2.

Rastko, od prijateljev imenovan Pepsi, je slonel ob oknu vlaka in gledal drevje, drogove, hiše, železniške postaje in postajališča, ki so bežala mimo vlaka. Oči je imel solzne — od same krivice. Njemu pa se je res zgodila krivica. Velika. Največja. Tako jo je pestoval:

— Triindvajset let mi je. Pravijo mi Pepsi, ker so se me vsi zapomnili, kako pijem pepsi kolo. Zakaj so se me zapomnili? Ker sem mlad, lep in ker znam igrati in ker znam piti pepsi kolo na televiziji. Pa naj poskusi kdo drug! Vsi, ki me gledajo, postanejo žejni. In jaz, Pepsi, najboljši igralec v našem letniku na akademiji, se moram zdaj peljati z nekim klinčevim vlakom v mesto M., v provinco, v skoraj podeželsko gledališče. Samo zato, ker sem v trenutni stiski sprejel njihovo štipendijo. Kakšna država sploh smo, da moramo mi mladi študirati z beraškimi štipendijami? In zato moram zdaj odslužiti to štipendijo. Saj bi jih poslal v božjo mater in ostal lepo tu v prestolnici, svoji beli Ljubljani, a nisem dobil angažmaja v gledališčih. Oni peder Mare, on ga je dobil, ker je pokavsals dve igralki, ko je sodeloval kot statist v Bratih Karamazovih. Tidve sta potem glasovali v teh komisijah, ki so si jih izmislili po teatrih, zanj in proti meni, pa so njega sprejeli, mene pa odbili. Krivica do nebes! Ja, zdaj pa bi tudi jaz lahko napisal pesem Krivica boli. Tako globoko jo čutim! In tako se je Mare zaposlil in zdaj vrača štipendijo temu provincialnemu gledališču, jaz pa nimam iz česa plačati in moram v M. Jebemti! je pljunil skozi okno in z veseljem in gnevom gledal ter se oziral, kako je veter odnesel njegov pljunek do sosednjega vagona. Naj kar imajo! Krivica. Pizdarija! Zločin... Ja, sprejeli so tudi tistega kretena Vladota, in to v osrednje narodno gledališče v Ljubljani, ker je njegov oče gledališki kritik in zdaj vejo, da bo njegov stari pisal vsaj eno leto odlične kritike za to gledališče, potem, ko se bo Vladotu naredila kaka krivica, in ta se zagotovo bo, pa bo spet udrihal po njih... Naj se lepo jebejo, ta gledališča v prestolnici, je siknil Pepsi in izpljunil v zračni val, naj se lepo jebejo! Ampak krivica vseeno boli. In potem ta nesramen dopis iz M.: »Obveščamo Vas, da se morate javiti kot naš štipendist na svojem službenem mestu 25. avgusta ob 9.30., ko bo prva vaja za Kralja na Betajnovi. Prvih šest mesecev lahko stanujete v hotelu in vam bo naše gledališče krilo polovico nočnine. Če s 25. avgustom ne sklenete z nami delovnega razmerja, morate začeti vračati štipendijo, valorizirano v današnjo vrednost dinarja s prvim septembrom. Kot veste, je inflacijski koeficient 360 % v odnosu na čas, ko ste začeli prejemati štipendijo. V primeru spora bo predmet te pogodbe obravnavalo tukajšnje sodišče.« Gledal je ta dopis v latovščini in se zavedal, da mora zaradi tega dopisa zapustiti prijatelje, Cico, ki ga je res ravno pustila, pa bi se že še pobotala, pustiti mora starše, teatrsko življenje in hajd gor proti Štajerski v M., v provincialno gledališče. Kako bi ne bilo provincialno, lepo vas prosim, če je v provinci in če igralci komaj izgovarjajo široke oje in eje. Za pošizit! Seveda svojim ljubljanskim prijateljem ni izdal, kako se jezi, ker bi mu samo privoščili. Gledališče je že taka reč, da drug drugemu privoščijo nesreče, hkrati pa se objokujejo. To je Pepsi vedel. Zato je vsem v Ljubljani govoril, kako je vesel,

ker gre v M. Vi boste tu igrali paže, stražnike, množico, tretje meščane, prve in druge grobarje, jaz pa bom Hamlet, Romeo, don Jere, Kegler, Peer Gynt in še in še. Naigral se bom, vi pa nastatirali . . .

In nekako pomirjen je vzel v roke omenjeni dopis in ga raztrgal na drobne kose, da so koščki, scefrani tako na drobno kot snežinke, poleteli v zrak. In kakor otrok, ki se mu zgodi krivica, kuha v kakem kotu maščevanje, tako je tudi Pepsi sklenil, da se bo maščeval vsem tem kretenom v M., ki ga preganjajo zaradi štipendije. Te uboge študentske štipendije, s katero si je lahko privoščil le kavo in cigarete. Ne bojo ga vlekli za jajca, jim bo že posvetil . . .

— Pokavsal jim bom vse babe, ki jih bom videl . . . Najprej vse igralke, potem vse dijakinje, potem vse abonentke, vse do direktorjeve žene, če mu jo je bog dal. Celo ženo predsednika občine bom pokavsal, ja. In potem bojo videli, kdo je Pepsi . . . Lep sem in mlad in odličen igralec, če se skromno izrazim. Bom pač postal provincialni don Juan. Zakaj pa ne? O meni se bojo širile legende, češ ta bi še kako pokavsal . . . Zapisoval si bom posamezne primere, datum, količnik in ime. Ko bom čez štiri leta zapustil to mesto, bojo vsi rekli, kakšna škoda, izgubili smo našega don Juana, prevarani možje pa bojo kovali maščevanje. Tako! To je sklenil in bilo mu je lažje pri pljučih!

Vlak pa je hitel ob Savinji in se ustavljal le na večjih postajah. Bila je nedelja popoldne in Pepsi je vedel, da se mora večer pred začetkom vaj nekje nastaniti, oprati, prespati, jutri zjutraj pa svoji nalogi naproti. Ne tisti gledališki, ampak tej zasebni, privatni. Ob nedeljskih popoldnevih so vlaki kar prazni, večja gneča je ob ponedeljskih, ko pelje vlak v Ljubljano. Tudi iz mesta M. se pelje več takih tovarišev, ki imajo ugledne službe v prestolnici, take, ki jih v M. ni, pa se ob ponedeljskih odpeljejo v Ljubljano, ob petkih pa se vračajo. Tudi Pepsi si je rekel: Kaj bi se jezil, kakšna razdalja pa je sploh to. Tri ure z vlakom. Potem se je odločil, da bo malo stopil sem in tja po vagonu, mogoče pa bo našel kakšno primerno žrtev, seve ženskega spola, za začetek donjuanske kariere. V sosednjem kupeju je odkril čedno dekle istih let. Natiho si je rekel, zdaj se začenja, odprl vrata kupeja in priliznjeno pozdravil ter sedel.

Ko mu je dekle odzdravilo, je tenko opazoval, ali ga bo prepoznala s televizijske reklame ali ne. Morda pa ga je videla na kakšni od študentskih predstav, če je sama študentka, kakor je videti. Ni še bil toliko slaven, da bi ga jezilo, če ga ljudje prepoznajo, celo všeč mu je bilo. In lepo dekle, ki je bralo Jano, je dvignilo nekako užaljeno svoj obraz, kot kaj me motiš, in zazdelo se mu je, da je v očeh opazil dvom, ali ga poznam ali ne. To je dovolj za začetek, si je rekel don Juan in kasneje vprašal?

— Ste iz M.?

— Ja.

— Tam ste doma?

— Ja.

— Jaz pa grem tja v službo, je rekel. Ko bomo prispeli v mesto, ali mi boste pokazali, kje je hotel in kje teater; saj boste, kajne?

— Kaj ste igralec?

— Tako rekoč ja.

Začutil je, da bo, bo prišla. Prav lahko se zgodi, da bom nocoj položil na hrbet svojo prvo žrtev, jaz, provincialni don Juan, in se je podzavestno nasmehnil.

— Zakaj se smejete?

— Jaz?

— Ja.

— Ste študentka?

— Ja.

Na faksu študira sociologijo. Ime ji je Danica. Pomislite, danes je opravljala izpit, v avgustu, v nedeljo, če to ni svinjarija, da profesorji nimajo časa med letom, da hodijo po simpozijih, da predavajo v Ameriki, za dolarje seveda, nas pa naročijo ob nedeljah, da tako by the way delamo te izpite. Svinjarija!

— Pa saj ste ga naredili.

— Of course, pa vseeno ni prav, tako med počitnicami, v nedeljo, med službenimi potovanji profoksov.

Vseeno pa je bila zadovoljna. Ni kar tako imeti profesorja, ki predava sociologijo tudi v Ameriki. Odložila je Jano in se začela pogovarjati z igralcem. Ja, saj res, spomnila se je, da ga je videla v televizijski reklami za pepsi kolo.

— Tisti v rdeči majici ste bili?

— Ja, kar Pepsi mi reci. In študentje se ja ne bomo vikali.

In potem sta v M. izstopila; hitro, kot da se jima mudi, sta šla proti hotelu, s prstom mu je pokazala, kje je gledališče:

— Samo tu naprej od hotela, tristo metrov, stara bajta, ampak je teater, še Avstrijci so ga zgradili . . .

Potem jo je povabil na kavo v hotel, se javil receptorju in rezerviral cenejšo sobo v tretjem nadstropju, potem naročil še vinjak, ki sta ga pila po kavi, začelo se ji je malo muditi, potem pa si je le premislila in rekla, da se bo staršem, ki jo čakajo še s kosilom, zlagala, da je zamudila popoldanski vlak in prišla z večernim . . . Potem jo je peljal, da bi ji pokazal revno sobo s tušem, v kateri bo nekaj časa stanoval. Ko jo je prijel za roke, je rekla, veš, fanta imam . . .

— Jaz pa punco, je rekel, čeprav sta bila s Cico skregana.

— Ampak, jaz nisem taka, da ne boš mislil.

— Vem, da nisi, ampak jaz, jaz pa sem tak.

— Ti si mi pa vseeno všeč . . .

In sta ugasnila luč in sta se ljubila in sta prižgala luč in sta kadila pa sta spet ugasnila luč pa se spet ljubila pa spet prižgala pa spet kadila. Itd. Etc. And so on.

Že je utrujen zaspal, ko je vstala, se oblekla, počesala, ga poljubila na lice in odšla.

Čao, Pepsi.

Doma je rekla, da je zamudila vlak, mama jo je poljubila, ker je naredila izpit, potem pa vzkliknila:

— Ampak, Danica, ti si pila in kadila!

— Ne tečnari, mama, v tretjem letniku sem, vsi smo pili in kadili, dobili smo devetke, zdaj pa pusti, da se stuširam.

In se je tuširala, ali kakor bi lahko pravilneje rekli, prhala. Gladila je lepo zadovoljno telo, drobne dojke in z milnico, ki se je prav poredno penila, izpirala veseličko . . . Potem se je oblekla v haljo in šla v pred-sobo k telefonu. Pa ni poklicala Jožeta, novinarja mestnega radia, in se mu opravičila, ker je zvečer ni bilo, kot sta bila dogovorjena, ampak je poklicala kolegico . . .

— Vera, čao! Sedi, da ne padeš na rit! Izcip sem naredila, veš da, kako pa nas naj vrže v nedeljo; pa še avgusta . . . Se spomniš tistega tipa z reklame za pepsi kolo. Z rdečo majico, ja. Tisti je prišel v naše gledališče, ja . . . Sva se skupaj peljala. In sem ga položila . . . Ja, častna . . . Samo, da se ne izdaš pred Jožetom, te ubijem . . . Veš, da je pazil. Čao!

Pepsi se je zjutraj prebudil in najprej z roko potipal, če še leži gola Danica ob njem. Ni je bilo več. Seveda, saj je jutri, se je tresnil po glavi, ko je pogledal na uro. Potem je vstal, se tuširal in se obril. Spet je bil fant in pol. Svež, obrit, mlad, pokončen, vitek . . . na začetku kariere, igralske in donjuanske. Vzel je iz potovalke droben koledarček, takega za razpored vaj, in na zadnji strani napisal: Danica. 25. avgust, štirikrat. Tako sem torej dosegel svoj prvi romantični uspeh v mestu M., si je rekel, se zadovoljen napotil na zajtrk (ki je bil potem vsak dan enak . . .). Po zajtrku pa na ulico, v bife na espresso in potem v teater, med nove ljudi . . . Čao, jaz sem Pepsi, se je predstavil . . .

3.

Toda tudi v službi se je kaj kmalu zgodila Pepsiju nova krivica, le da je ni več tako zares vzel k srcu. Začeli so študirati Cankarjevo dramo Kralj na Betajnovi. V tej igri je za mlade igralce predvsem vloga Maksa Krnca, tako rekoč glavna ob Kantorju, Kralju na Betajnovi. Maks je njegov nasprotnik, poštenjak, bohem, Cankarjev drugi jaz, revolucionar, neuspešen ljubimec in kaj še vse. Vraga in pol lahko narediš iz take vloge. Potem je tu še vloga Franca Bernota, nerodnega ženina, malomeščana, povprečneža, uradnika . . . Tudi zanimiva naloga. Toda ne, Pepsiju niso dali ne Maksa ne Bernota, ampak vlogo dvanajstletnega sina Pepčeka, neki dijakinja pa vlogo njegovega brata Franceljna, ki mu je deset let. Kako je mogoče, da so njemu, triindvajsetletnemu mladeniču dali vlogo otroka, mu ni bilo jasno, kakor še marsikaj v mestu M. ne. Prav mogoče pa seveda je, da so v tem gledališču vsi malo ubrisani, direktor, režiser, dramaturg in ne vejo, kaj delajo. Bog jim torej oprost. Sicer pa je imel Pepsi dovolj dela z načrti za uresničitev velikega donjuanskega načrta. Opazoval je igralke in v mislih izbiral, prešuštoval, ljubil . . . Sicer je po prvi vaji, ko je prebral na glas tiste tri stavke, ki jih ima povedati in odigrati, že skoraj odšel v Ljubljano zaradi krivice, ko pa se je spomnil svojega neuresničenega načrta, si je rekel, da ne sme dezertirati. Res pa je bilo vse skupaj noro, saj je Maksa igral igralec, hišni heroj, ki je že imel viseč trebuh in plešo, ampak on je bil Maks, kakor so si ga zamišljali v tem gledališču. Bernota pa je sploh igral nekdo, ki bi bil lahko Franckin oče ne ženin. Pepsi pa se ni več jezil. Naj se grejo solit! Opazoval je igralke, toda kaj kmalu žalosten ugotovil, da ni prevelike izbire. Večina igralk je bila poročenih, mladi sta bili pravzaprav dve, pa nista bili preveč

privlačni. Oči pa so se mu ustavljale na igralki, ki ji je bilo ime Žiži; káko pa je bilo njeno pravo ime, ni vedel, morda Egidija. Bajse se ni veliko menila za moške. Bajse je bila tudi že poročena z nekim oficirjem, ki pa je bajse končal v norišnici tako, da se je bajse obesil. Bajse nista mogla normalno živeti, ker je imel bajse nekaj tam doli narobe, morda in bajse prevelike dimenzije ali kaj. Bajse jo je čisto izmučil v teh dveh letih zakona . . . Kaj vse so bajali o Žiži, vendar so bila vse to najbrž res samo ugibanja, saj Žiži ni sama rekla ničesar . . . Tudi sicer se je držala bolj ob strani. Vendar so govorili še več; da je za moške čisto mrtva, da ne prenese več moške roke na sebi in kaj še vse. In res je Žiži veljala za nedotakljivo, in ko ji je nekoč donjuansko namežiknil, ga je čez čas ustavila na hodniku in rekla:

— Fant, kako pa se obnašaš! Ne z mano, veš, s kakšno drugo mogoče, a z mano ne. Saj se razumeva, ne?

Bil je osramočen, da je komaj rekel, saj razumem, za kaj gre.

— Veš, veš! Ampak meni ne mežikaj, ti, Pepsi!

Zardel je in pobegnili in zdelo se mu je, da je spregledala njegov tajni načrt. *Ta me je pa prečitala, si je govoril, potem pa to misel odgnal, češ, saj je tudi Žiži samo provincialna trapa, ki se pač nekaj gre. Seveda ni bilo tako in grebenček mu je kljub temu malo upadel in nekaj dni potem ni pomežikoval. Nobeni, ne samo Žiži.*

Še bolj pa ga je izmučil režiser Marko, s katerim se je nekega večera zapil. Režiser je bil že v letih, manjkali sta mu dve, tri leta do penzije in v gledališču ga niso kaj prida spoštovali. To se v gledališčih kaj rado zgodi, namreč da svojih domačih ljudi ne cenijo, da pa kar padejo na rit od navdušenja, če pride kak režiser iz prestolnice, kake druge republike ali celo druge države. Lahko je še večji bedak, vendar to navadno ugotovijo šele čez mesec ali dva, za domačega pa se apriori ve, da je zanič. No, Marko, ki so ga že nekako tiščali v penzijo, ker je imel tudi vojna leta, to je dvojna leta, se je z njim neki večer zapil, najbrž zato, ker starejši igralci niso več hoteli piti z njim, pa tudi zato, ker je imel malo slabo vest, da je Pepsija zasedel kot dvanajstletnega Pepčeka v Kralju na Betajnovi. Ves v žaru mu je namreč dopovedoval:

— Ne smete se jeziti, ker igrate tega otroka! Jaz sem prosil ravnatelja, da vas tako zasede. Meni je v predstavi na teh dveh otrocih zelo veliko, na njima sem nekako gradil, razumete? Poglejte, Cankar ni zaman napisal, da se v igri dvakrat stepeta in se razbežita, ko pride silni oče Kantor, zločinec, morilec lastnega bratranca. Za imetje je ubil bratranca. Prelil svojo kri. Tako je v boju teh otrok simboliziran spopad iste krvi, dveh bratov — Abela in Kajna, me razumete? Zato ta dva v moji predstavi nista otroka, stara deset in dvanajst let, ampak petnajst in sedemnajst, da sta že bolj nevarna in bolj zares, razumete? Ne tepeta se kot dva razposajena otročička, ampak kot brata, kot Abel in Kajna, na smrt. Kdo bo koga. Franček Pepčeka ali obratno. Kajna Abela ali obratno, razumete? To je ta večni boj med brati, kakor pri Prešernu, kjer Slovenec že mori Slovenca, brata! Tragično. Tako torej ta dva moja otroka, vi in tista Pupa, simbolizirata sveto-pisemsko zgodbo prelite bratovske krvi, saj razumete, ne? Poglejte, tudi naše gledališče. En sam bratomorni boj. Ta ansambel sem jaz ustvaril, igralce sem zvlekel v teater iz amaterskih vrst, iz akademije,

bog ve, od kod vse. In kaj imam za hvaležnost? Figo! Mečejo me iz teatra. Delal, dodelal, pojdi! Miran, ki igra Bernota; še zdaj bi bil osnovnošolski učitelj tam nekje v provinci, če bi ga jaz ne bil pripeljal v mesto. In zdaj: izogiba se me, ne gre več na špricar z mano, glasoval je za mojo upokojitev. Bodite brez skrbi, tudi vam še bojo porinili nož v hrbet, če ne ta, pa kdo drug, saj razumete, ne? Kajni in Abeli! V gledališču je pravilo: tisti, ki si mu storil največ dobrega, tisti, ti bo prvi zasadil nož v hrbet. Tako je to. Saj razumete? Mene silijo v penzijo, hišnega režiserja, partizana od triinštiridesetega... Bodite previdni, nikomur ne zaupajte v gledališču, me razumete?

Pepsi ni vedel, kako bi se znebil starega osla, ki mu je dajal nasvete za življenje in je bil zdaj že tudi pijan, pa tudi njemu se je že vrtelo. Potem je režiserja vendarle nekje izgubil v sobi za šankom, kjer so ga klicali k sebi kolegi, nekdanji borci, in Pepsi se je naskrivaj izmotal iz gostilne in zadihal sveži zrak, nejevoljen na režiserja in na rdečico, ki mu je vedno pobarvala lice, če je pil. Bil je rdeč kot baby beef, in to ga je jezilo, saj je vedel, da ga dela zelo mladega in nekako otroškega. Vedel je, da je režiser govoril o Kajnu in Abelu zato, da bi se mu vloga ne zdela premajhna, da bi se bolj potrudil... Kako se lahko potruđiš, če imaš na razpolago tri stavke... »Ata, jaz se bojim« in nekaj takega. Spomnil se je, da je sobota in da morda pride z vlakom iz Ljubljane študentka Danica, njegova prva in edina donjuanska žrtev, pa je že vse zamudil... Kako v gostilni čas hitro teče... Ko pa je potem hodil po mestu, jo je vseeno srečal, kako je šla z nekim fantom (bržčas z Jožetom, novinarjem radia) pod roko in mu je s prstom pokazala, naj je ne pozdravi in naj bo tiho, a je kljub temu slišal, da je tisti fant rekel, kaj tudi tega poznaš.

Odločil se je, da gre v kino; ko je kot študent hodil v kino, je v Ljubljani večino deklet spoznal v avlah kinematografov, kupil je karto ali dve, nagovoril mlade punce in potem je šlo samo od sebe. Seveda ne do ljubezni in seksa, vendar takrat še ni imel tako hudega načrta, kot ga ima zdaj. Zdaj pa ima načrt, in to strašen!

In res je pred kinom srečal Pupo, to je deklico, ki je z njim igrala v gledališču bratca Franceljna oziroma Abela, kakor bi rekel režiser Marko. Bila je gimnazijka in k predstavi so jo vzeli, ker je pisala direk-ciji Drame, da bi rada prišla na nekaj vaj in sodelovala, ker se name-rava v jeseni vpisati na igralsko akademijo.

— Cao, Abel! jo je pozdravil.

— Kakšen Abel?

Vendar je videl, da je zardela.

— Jaz sem Kajn, ti pa Abel. Jaz te bom nekoč ubil.

— Da ne bom jaz tebe.

— Zakaj?

— Ker tako noro govoriš!

— Ni noro. Zdaj sem zvedel, da midva nisva Francelj in Pepček, ampak Abel in Kajn. Greš v kino? Fino! Bova skup sedela. Ne skrbi, bom že zamenjal karte.

In šel je s Pupo v dvorano in gledal v božjo mater napet film, vendar tak, da se po vsem streljanju in vožnji z avtomobili kasneje ne moreš več spomniti prave vsebine. Kriminalka. Vendar je pogledoval

Pupo po strani in preudarjal, ali je primerna za njegovo »žrtev«. Bilo ji je kakšnih sedemnajst let, take so najbolj nore, toda za telesno lju-bezen so zelo komplicirane; ampak majico so ji prsi dobro napenjale, obraz je imela lep, frizuro na moč kratko in odločil se je: ta bo druga, ki jo bom vpisal v koledarček. Ja, pa ni šlo tako preprosto. Ko jo je zvečer spremljal domov, je ves čas gledala na uro in se bala, da bo prepozno, ker je ata tak terorist, kaj šele, da bi mu dovolila, da bi jo pobožal po prsih, kamor so mu ves čas silili prsti z rame. Že prej jo je namreč objel prek ramen in se ni otresla njegove roke.

— Reci, da me ljubiš! Tako zares.

— Ljubim te.

— Ne tako . . . Poglej me v oči in reci zares.

— Ljubim te.

— Počakaj, da vidim. Ustavila sta se pod svetilko in on je zahteval, naj ponovi svoj ljubim te, ona pa mu je strmela v oči . . .

— Ljubim te.

— Ne, ne ljubiš me, v očeh ti vidim.

Čez čas pa je pribila:

— Tisti, ki mu bom dala sebe in svoj Jaz, me mora na smrt ljubiti. Prekleta pubertetna trapa, kakšne besede uporablja, si je mislil, potem pa jo je na hitro poljubil in odšel malo razočaran. Toda kam se mu mudi! Tu bo ostal tri ali štiri leta, da bo odslužil to vražjo štipendijo in časa bo dovolj tudi za take Pupe, ki preiskujejoč buljijo vate in jim pri tem zenice nemirno plešejo. Ta dan je bil vržen vstran, si je rekel, ko je zvečer legel v posteljo in mu je sam od sebe začel rasti greben. Za pošizit!

4.

Že si je očital, da si je morda zastavil prezahtevno nalogo — pokavsati pol mesta M., saj je minil že cel mesec in razen Danice ni imel kaj vpisati v koledarček. No, potem se je nekega večera samo od sebe premaknilo na bolje, za eno točko, ko je najmanj pričakoval.

Pri uresničevanju strašnega načrta mu je največje težave povzročala prav dijakinja Pupa, ki je od onega večera, kar sta bila skupaj v kinu, zardevala, ko se je je na vajah dotikal in se suval z njo. Po večerih ga je po vaji čakala v kotu pri vratarju in ga potem pod uličnimi svetilkami napeto gledala v oči, ko ji je pravil, ljubim te. Imela je velike, izrazito plave oči, ki so jim zenice nemirno begale, ko ga je detektivsko opazovala med izgovarjanjem ljubim te. Zdaj sta se že poljubljala zares, kolikor se je mogoče s sedemnajstletno gimnazijko poljubljati zares, ampak niti dojk se še ni mogel dotakniti, kaj šele, da bi bil stegnil prste pod hlačke in zavzemal centimeter za centimetrom, čeravno je to osvajanje čudovito nakodrane ženske kote 0 nekaj najlepšega v celem dejanju. Ta taktika, ta boj, napadi in obrambe . . . Do tega je še daleč, vsaj pri Pupi, in Pepsi je nervozen čutil, kako zapravlja čas, kako mu delnice padajo. Vsi v igralski ekipi so se že posmehovali tej platonični ljubezni med njim in Pupo. Ko se je ruval in suval z njo na odru, je čutil, da ima v sebi dekle neko izjemno krčevito moč, ki jo je do zadnje srage izživiljala na vajah, ko je režiser Marko kričal, tako, Pupa, daj, tako Abel, stisni hudiča, Rastko, zdaj pa vi pritisnite!!!

Ne, pozabite, to ni pretep dveh otrok, to Kajn ubija Abela, kaj me ne razumeta, to je metafora celotne uprizoritve. Kadar je ostal Pepsi sam s kolegi, so ga večkrat zafrkavali in spraševali, če je Kajn že ubil Abela. Pupa je včasih po dopoldnevih manjkala na vaji, ker je imela pouk, po večerih pa je bila prosta in je bila v gledališču, tudi če režiser ni vadal njenih prizorov. Potem ga je čakala pri vratarju in vse to mu je šlo na živce, tudi to zasliševanje pod uličnimi svetilkami. In ker ga je čakala, jo je skoraj vsak večer spremljal, saj ji ni maral priznati, da ni res, da je ne ljubi, če je že enkrat tako rekel; za lažnivca pa ga ne bo imela . . .

— Saj vem, da bi rad šel z drugimi, ne z mano, ker sem taka, je rekla, ko je prišel k vratarju in ga je čakala v kotu. Zdelo se mu je, da bo še imel z njo same komplikacije. Ko so končali z aranžirkami in so se začele glavne vaje, je spoznal rekviziterko Heleno. Kupovala in oblikovala je rekvizite za predstave, jih barvala, zbirala, predelovala in jih potem postavljala na natančno določena mesta na sceni. Bila je vzvišena nad delom, ki ga je opravljala, saj je bila neke vrste slikarka, res ne akademska, a tudi ne čista amaterka. Na pedagoški šoli je študirala slikarstvo oziroma likovni pouk, a ker ni dobila službe v šoli za učiteljico likovnega pouka, se je zaposlila v gledališču kot rekviziterka. Imela je moža, ki je bil šahist. Zánjo in za dom se ni kaj prida menil pa tudi časa ni imel veliko, ker je veliko študiral šahovsko teorijo in igral na turnirjih in je po stanovanju hodil s šahom pod pazduho in študiral otvoritve in končnice Aljohina, Capablance, Korčnoja in Bobija Fischerja, spremljal je dvoboje za svetovno prvenstvo in igral za domači klub na prvi deski. Otrok nista imela, zaradi česar pa se nista sekirala. Midva se oba ukvarjava vsak s svojo umetnostjo, je govoril mož, Helena s slikanjem in gledališčem, jaz s šahom. Njej se je zdel ta njegov šah seveda malo prismuknjena umetnost, kajti kakšna umetnost pa ti je to, da postaviš figure, jih nekaj časa premikaš in jemlješ z deske, potem vse skupaj podreš in nanovo postaviš. Onanija. Igrati sam doma iz knjig, pa je sploh malo usekano. Za njo pa bojo vsaj ostali tisti njeni akvareli in gvaši, ki jih ne bo sama uničila, če že nima denarja za olje in grafike. Delo v gledališču je opravljala z nekakšnim samopomilovanjem, češ, kaj moram požreti, če hočem biti svobodna in neodvisna in hočem slikati . . . Imela pa je prsi in pol, da je vsak pozijal vanje, a je zardel takoj umaknil pogled, saj je prav rada vzkliknila, ne zijaj mi no v joške. Pravijo, da si jo je poželelo več režiserjev gostov in igralcev kot drugih igralk v ansamblu in včasih je bila celo ponosna na to. Igralke je sploh niso preveč marale, pa so jo morda tudi obrekovalle, to o moških. Resnično pa pred njimi ni imela nobenega spoštovanja in respekta. To pa jih je jezilo. In ko so se po neki vaji odpravljali pit v bližnjo gostilno, je prav Helena rekla dovolj glasno, da so vsi slišali, pustite Pepsija, on ne sme z nami, njega čaka Abel . . . Vsi so se zasmejali . . .

— Kaj da ne smem, zakaj bi ne smel, ali nisem svobodni državljani. Pupa je ob teh njegovih besedah trznila in stekla iz vratarnice, njemu pa so se vsi smejali.

— Pokoro boš delal, hudo pokoro, ker greš z nami pit . . .

— Saj vidite, da je otročja.

— Zakaj pa je potem tako stekla?

— Zakaj pa si gledal v tla?

— Ali Kajn še ni ubil Abela?

In res je bil malo slabe volje, ko so prišli v gostilno, saj ni vedel, kako naj jutri potolaži patetično gimnazijko, ki bo triumfalno rekla, viš, da me ne ljubiš. Pa kaj se mi bo vsak večer motala pod nogami, si je dajal duška in korajžo zaradi občutka slabe vesti. Ja, tudi Pepsi je lahko imel vest. Ampak naj mi res že da mir, je rekel in začel piti. Potem so pili in se smejali in Pepsi ni mogel vedeti, da je Pupa imela že vso mokro blazino od solz in da je nekajkrat klicala v hotel, da bi zvedela, ali se je že vrnil. Pa se seveda ni.

Potem so se zafrkavali, Pepsi je postajal rdeč v lica, še bolj pa je zardel, ko se je Helenca zadržala: Ne zijaj mi no v joške. Vsi so se smejali, fantje pa so ga potolažili, češ, saj je nam to že stokrat rekla. Vendar jih je vse malo nervirala ta Helenina samozavest in celo nesramnost, kajti po vseh pravih gledališke hierarhije bi morala biti zadovoljna, da jo vabijo s seboj na pijačo, da se lahko z vsemi tika, da jo štejejo za enakovredno . . . Toda, boš vruga, obnašala se je tako, kakor da morajo biti oni zadovoljni, ker se jih je usmilila in sedi zdaj tu z njimi, ona, najboljša rekviziterka, slikarka gvašev in akvarelov, žena šahovskega prvokategorika in kandidata za mojstra . . . Ko se je nekoč skregala z Jojo, igralko, ki ji je na glavnih vajah vedno kaj manjkalo in ji je režiser iz Zagreba lepo rekel lošem kurcu svaka dlaka smeta, ko se je torej sprla z Jojo, ji je ta zabrisala, naj bo že enkrat vendar tiho in naj raje pazi na rekvizite, saj je vendar samo uboga rekviziterka. Helena pa ji je lepo odgovorila:

— Res sem samo rekviziterka. Toda sem najboljša rekviziterka v teatru, kar ti zase kot igralko nikoli ne boš mogla reči.

— Seveda si najboljša, ker si edina!

— Predvsem nisem edina, ker imam še dva rekviziterja in predvsem ti Joja zares nisi take vrste igralka, ki bi lahko rekla, da si edina . . . Takih, kot si ti, je povsod preveč.

— Ti, ti . . .

— Če se temu, kar si ti, lahko sploh reče igralka . . .

Joja je seveda zapustila vajo in stekla gor v ravnateljstvo pisarno in histerično zahtevala, naj postavijo to nesramno rekviziterko takoj na cesto ali pa vsaj pred disciplinsko komisijo; ravnatelj pa ji je povedal, da se ne bo spuščal v osebne prepire in da je Helena res najboljša rekviziterka, ti, Joja, pa res nisi edina igralka v našem ansamblu, čeravno seveda nepogrešljiva. Skoraj nepogrešljiva. Če pa Helena ne bo izbrala pravih rekvizitov ali če jih ne bo postavila na pravo mesto, mi, prosim, povej in jo bomo kaznovali. Zato seveda Joje ni bilo ta večer z njimi in se je spet Helena šopirila med igralci. Kdaj drugič pa je bilo obratno. Vendar se ta večer niso zapili in so šli kmalu domov, saj so se začele generalke in bo treba zjutraj dati vse od sebe, saj je na vrsti kontrolna generalka, kar pomeni, da bojo prišli gledat ravnatelj, dramaturg, lektorica in drugi podobni tipi, ki bojo ocenjevali to fazo študija, delo igralcev in režiserja in povedali, kako bi na hitro še kaj izboljšali. To so zelo čudne vaje. Vsi igralci trdijo, da je vse skup zanič, da bo premiera propadla in da je gledališče sploh eno veliko

sranje. Če potem režiser in dramaturg kako reč pohvalita, trdijo, da sta brez kriterija; če pa jih kritizirata, zvrčajo krivdo na režiserja ali pa se prepirajo, češ da so prej dobivali drugačne inštrukcije, da niso odgovorni na kontrolki dobro gledali in kaj še vse. Skratka, nervoza, pesimizem, obup tudi zato, da se lahko vse to po premieri sprevrže največkrat v zmagoslavje, srečo, uspeh in samoobtoževanje, le zakaj smo pred tremi dnevi videli vse tako črno... Zato je večina igralcev vstala po dveh špricarjih. Jaz grem domov, vi kar ostanite... Pa so vsi šli. Pepsi je bil vseeno že precej rdeč v obraz in je premišljeval, ali bi morda lahko kako prišel do Helene, ko so se razhajali, saj je nemogoče, da ima tako malo uspehov pri svojem načrtu. Pa je sama razrešila vse dileme:

— Hej, ti, joškogled, imaš voziški izpit?

— Imam.

— Daj, zapelji me z mojim avtom domov. Ne smem tvegati, da bi me ustavili miličniki in mi vzeli voziško. Pila sem pa ravno dovolj!

— A meni pa ga naj kar vzamejo?

— Dobro, če nočeš, pa nič.

— Saj veš, da se samo hecam...

Sédel je v katroo, Helena se je presedla izza volana na desni sedež, nekaj časa je brkljal s ključi in čudno prestavo, potem pa je šlo kot po maslu, čeravno si ni znal predstavljati, kako bi lahko izgledal seksi v tej oglati škatli... Ko je nekaj zaviral, ga je Helena opozorila, kar lepo naprej do našega bloka... Kazala mu je pot in peljal je čez most in po drevoredu... Stanovala je v blokkih, ki so jih zgradili šele pred časom kar precej daleč od središča mesta.

— Greš na kavico?

— Grem. Če ni prepozno.

— Samo na kavico. Potem pa domov, je pribila, kot da bi lahko bilo kako drugače.

— Ja. Of course!

— Moža ni doma, veš, je na turnirju v Bugojnu, je rekla v liftu.

In lift ju je potegnil kar v dvanajsto nadstropje. Odklenila je, ga popeljala v dnevno sobo in rekla, tu počakaj. Ostal je sam v okusno opremljeni dnevni sobi, na stenah so bile njene slike vrtnic, vijolic, gladiol, krizantem... Saj niso bili tako slabi ti akvareli. Helena je medtem v kuhinji res kuhala kavo, saj je močno zadišalo v dnevno sobo, morala pa se je tudi nekaj preoblačiti, saj so ves čas treskala vrata in cvilili predali... Pepsi si je ogledoval to botaniko na akvarelih, potem pa je stopil k oknu in se zazrl skozi okno po razsvetljenih sosednjih blokkih in gledal skoz okna, kako so se ljudje v sosednjih stanovanjih spravljali spat ali pa gledali televizijo... Tod živijo delavci, ki morajo vstati zelo zgodaj in oditi v tovarne, še prej pa zgodaj zjutraj raznesejo napol zbudene dojenčke po vrtcih in jaslicah, potem se zdrenjajo v avtobuse in hajd v tovarne in pisarne, za tekstilne, kovinske, konfekcijske tekoče trakove in za pisalne stroje... Zato so se luči v teh spalnih naseljih ob deseti uri zvečer ugašale druga za drugo in le vijoličasto modra svetloba je kazala, da ponekod še gledajo televizijo... Pepsi je gledal vse to in načrtoval, kako bo deloval čez nekaj minut, da bi dobil Heleno... In ta je res pravkar prinesla kavo na

medeninastem pladnju in se je fini vonj še povečal; nalila je viski in žeja se je kar sama oglasila . . . Sedela sta, srebrala viski in pila kavico. Very good. Helena je bila vsa drugačna kot v gledališču. Oblečena v domačo haljo turkizne barve, v barvo planinskih rek in jezer; in prsi ji pod haljo niso prav nič manj izzivale kot pod bluzo. Joj, bi človek skočil pokonci in zagrabil . . .

— Lepo slikaš, je rekel.

— Slikam pač, je rekla.

— Samo rože? je vprašal.

— Te res zanima, je vprašala.

— Veš, da.

— Zdaj slikam samo rože. Sem v taki fazi. Prej sem slikala samo konje, še prej pa samo ribe . . . Naslikam serijo in jo obesim po stanovanju, vse prejšnje slike pa uničim.

— Ni škoda? Zakaj? je presunjen vprašal in jo zagrabil za roke.

— Brez veze, je rekla, a vesel je bil, da ni odtegnila rok.

— Slikam samo zase, ne za druge . . . Da bi razstavljala ali kaj, me ne zanima. Ta Helena, ki je bila ravnokar v rožnati fazi svojega slikanja, je pa res zvišena nad vsem . . .

— Te ne zanima, da bi razstavljala, prodajala . . . ?

— Ne, sicer pa včasih vseeno kaj prodam . . . Tako za osmi marec, da lahko kupim usnjen kostum . . .

— Čudovita si! Mislim, vražja.

— Pepsi . . . ššš. Zdaj pa, če hočeš, lezi sem k meni, ampak bodi tiho, ššš. Mali . . . moj mali . . .

In sta se res ljubila. Toda osupnilo ga je, kako se je proti koncu trudila, da bi ne iztisnila glasu iz sebe. Kako različne so ženske pri tem, mislim pri tem vrhuncu . . . Ene kričijo, druge se smejejo, tretje jokajo, Helena pa je stiskala in se grizla v ustnice in zdelo se mu je, da sliši od sile škripanje zob. Samo ne kakega glasu . . . Posebej pa je zahtevala, da se ji ne dotakne prsi. Pusti jih, ne maram jih, včasih bi si jih najraje odrezala, je zagrizeno rekla . . . Torej, niti jecnila ni, čeravno je bilo silovito. Potem se je obrnila vstran in rekla, hvala ti . . .

Ni bil ravno srečen, a zelo vznemirjen . . . Vendar ni bilo reprize. Zaspal je. Spal je trdno in zdelo se mu je, da je šele zaspal, ko ga je stresala.

— Hej, zbudi se, dani se, ne maram, da bi zjutraj videli, da odhajaš od mene. Zdaj pa pojdi! Potem se bojo že drugi zbudili! In ga je prav potiskala k izhodu in k vratom in k liftu . . . Že se je peljal navzdol v pritličje, ko mu je prišlo v zavest, da ga je pravzaprav še pred jutrom postavila pred vrata. Ženske, ženske, kaj jih ne bo nikoli razumel in prečital! Seveda ni vedel, da se je spomnila, da pride z jutranjim vlakom domov šahist, in to s turnirja v Bugojnu. Stopil je v toplo septembrsko jutro. Bilo je blago in je dišalo po ljubeznivem dežju. Sonca še ni bilo, sicer pa je bilo oblačno; toda tudi oblaki se še niso nikjer barvali rdeče. Moral je peš nazaj v mesto, ker tudi avtobusi še niso vozili . . . Saj ni bilo daleč, in ko se je vzdramil bolj zares, je celo rad pešačil . . . Spomnil se je, da so imeli doma pri hiši mačka Murija, ki se je vsako pomlad vračal proti jutru domov s podobnih podvigov. Bil je izmučen in krmežljiv, zaspan in utrujen in le od časa

do časa je nejevoljno zamijavkal . . . Miiiau. Kot jesen otožno. Zdaj je tudi Pepsi zamijavkal . . . Enkrat, dvakrat, trikrat. Tako mu je bilo všeč, da je mijavkal celo pot in so delavke Snage, ki so ponoči pometale mestne ulice, moški pa jih za njimi špricali z vodo, gledale začudeno, zakaj ta fant tako presunljivo mijavka . . . Saj niso mogle vedeti, česa se je domislil . . . In je primijavkal do hotela, kjer ga je prav tako krmežljavi receptor, skoraj okregal, češ, sinoči je ves čas, tja do polnoči, klicalo neko dekle in hlipalo v slušalko.

— Ah, Pupa, kaj pa morem, je rekel Pepsi in odmijavkal, seveda tiše, v tretje nadstropje. Toda še preden je kar oblečen legel v posteljo, je zapisal v koledarček.

22. september. Helena. Enkrat. Se nisem smel dotakniti jošk. Miiiau . . .

5.

Premiera. To je to.

Kar se je, tako rekoč za kulisami, pripravljalo dva meseca ali tri; o čemer so se pred kratkim pojavile fotografije in napovedi v časopisih; kar je nastajalo v krčih, histeriji, prepirih; kar je kljub vsemu, da, kljub vsemu še vedno praznik gledališča . . . To je premiera. In še marsikaj: šopki, telegrami, toalete, ritualno pljuvanje pred vhodom na oder, pppp . . . drži se, pppp za srečo, pppp . . . To je to. In še marsikaj . . . Tudi šepet publike . . .

— Tega Kantorja sploh nič ni v hlačah . . . Se spomnim Grma pred vojno. To ti je bil Kantor!

— Šššš, bodite tiho!

— Maks je prestar. Zakaj nam kažejo vedno iste igralce!

— Če pa drugih nimajo.

— Šššš!

— Tisti, ki igra otroka, je novi igralec Rastko Miškič. Bajе mu pravijo Pepsi.

— Ni mogoče, saj je deklica.

— Ne, tisti drugi . . .

— Šššš!

— Ta novi, glej, sem slišala, da je manijak.

— Kaj bo tak manijak.

— Daj mi cukер.

In že šelesti in že se čuje Šššš.

Po premieri so sedeli naši igralci, njihovi prijatelji in znanci in kdo še vse . . . v hotelu in praznovali — premiero. Pri sosednjih mizah pa so sedeli drugi ugledni meščani, ki so po premierah zavili v hotel, si na prepečeni toast mazali tatarski biftek, spili liter ali dva traminca in si malo ogledali te gledališčne od blizu in se tudi med seboj pogovorili o premieri . . . Igralci, seveda tisti, ki so nastopili, so bili kar malo evforični . . . Happy Premiera le ni vsak dan. Premiera je uspela. Vsi so že čutili, da ni bila kak poseben uspeh, a vendar uspeh in ne polomija. Vsi novi Kantorji, Bernoti, Maksi, Francke, Nine, notarji, sodniki, župniki so shodili, se narodili, so bili zdaj tu . . . Ne, tu v hotelu ampak pravzaprav tam — na odru. In bojo živeli vse do zadnje pred-

stave. Režiser Marko je sprejemal čestitke in govoril, kar čestitajte, saj je verjetno zadnjič. Ko so ga začudeni spraševali, zakaj zadnjič in ali misli kar zdaj umreti, je odgovarjal, da je pač zdaj tako v našem gledališču. Nas, stare, tiščijo vstran. Ni mogel pozabiti, da so pred leti izbrali za direktorja mladega režiserja, njega pa niso niti vprašali, če bi hotel biti direktor. Seveda bi bil odklonil, ampak vseeno. Saj se je tudi novi direktor najprej branil z vsemi štirimi, potem pa sprejel . . . Marko pa je tako rekoč ustvaril tale ansambel, ki nocoj sedi tu za mizo, vendar, kdo je še slišal za hvaležnost, in to v gledališču!? Mladi direktor je začel vabiti k delu tudi mlajše režiserje, celo še neznane, njemu pa je odrinil tu in tam kakšno režijo. Takšen je svet, ja! Ko so pojedli svoje omlete z orehi ali čokolado, namazali bifteke tatar na toaste, napikali šampinjone s tatarsko omako na vilice in popili prve kozarce, je mladi direktor vstal, da bi imel krajši govor. Kaj ti bo premiera brez krajših govorov. Govoril je polglasno, tako da so ga dobro slišali vsi za mizo, pri sosednjih mizah pa le, če so vlekli na ušesa.

— Zahvaljujem se vam vsem, ki ste sodelovali pri uspehu nocojšnje premiere, še zlasti pa tovarišu Marku, ki je s svojo legendarno rutino in znanjem vodil igralce in vso ekipo. Odločili smo se, mi v direkciji, da bomo v prihodnjih letih odigrali vseh sedem Cankarjevih dram in morda še kakšno dramatisacijo. S tem bomo pokazali svoje moderno razumevanje slovenske klasike, ki vendarle identificira naše gledališče. Vsako dramo bo režiral drug režiser, do najmlajših, takih z akademije, da bomo poleg panorame Cankarjevih dram dobili tudi panoramo sodobne slovenske režiserske umetnosti. Začel je naš tovariš Marko, kot starosta slovenskih režiserjev, končali bojo drugi, najmlajši . . .

Svečani govor, med katerim so igralci gledali v tla, kakor se spodbodi, drugi pa v direktorja, je hrupno prekinil prav režiser Marko. Nenadoma je namreč skočil pokonci, da je zadaj prevrnil svoj stol, spredaj pa dva, tri kozarce, siknil, tako ne boste delali z mano, in odhitel iz salona, udaril močno v vrata, da so potem še dolgo nihala, in zginil iz sobe . . . Misлил je, da bo stekel na ulico in zatulil, pa je zavil v prednjo sobo, kjer je bil točilni pult, in zaklical, dvojno slivovko, prosim! Kaj prosim, zahtevam!

Direktor se ni dal motiti in je monotono nadaljeval, kakor da se ni nič zgodilo, vse jih je najprej pozval, da se ne dajmo motiti od te incidentalne situacije, ki jo je povzročila generacijska diferenciacija, ampak nazdravimo nocojšnjemu uspehu. Predtem pa moram vendar še pozdraviti v naši sredi našega novega člana Rastka Miškiča, imenovanega popularno Pepsi, in izreči zahvalo mladi deklici naši Pupi, ki se je tako dobro pretepala z našim Pepsijem, da je še zdaj cel plav . . . Živeli!

In je dvignil kozarce in so jih dvignili za njim. Pa tudi ploskali so, Pupa, ki je sedela s starši za isto mizo, je zardevala, pa so že trkali s kozarci, eksali, se šalili . . .

Tisti, ki pri sosednjih mizah niso dobro slišali nagovora, so ugbali, kaj je le rekel mladi direktor, da je tako užalil režiserja Marka. Dobro pa so to že vedeli v sobi s šankom, saj je režiser svojim vojnim tovarišem že razlagal:

— Boril sem se v partizanih, štirideset let sem delal v gledališču, vse sem žrtvoval za boljši jutri, zakon sem razbil, družine nimam, zdaj pa si neki smrkavec, neki mladi pritepenec upa reči: Delal si, dodelal, pojdi, polje, ki si ga gnojil, ni več tvoje polje... Rekel je, da sem vodil igralce z rutino, zamislite, z rutino, niti besedice o umetnosti, o ustvarjalnosti, ampak z rutino... Nobene besede o konceptu, o Kajnu in Abelu, ne o umetniškem posluhu ali umetniški zagnanosti... Rutina, kot da sem kak obrtnik, ki na mašini štanca predstave kakor drugi plastiko... Zdaj bojo v našem mestu režirali študentje, mlečnozobci, mi stari pa lepo na klop in v zapeček... Torej je jasno, da ne bom jaz režiral Hlapcev, najboljši Cankarjeve drame; zame je dober Kralj na Betajnovi, čeprav sem Hlapce že enkrat zrežiral in tako, jebemo boga, da so se vsi jokali, ja jokali, ko je Jerman pokleknil k materini postelji in govoril z ubitim glasom; Samo en pogled, mati, le besedo, mati, ne blagoslova, besedo recite... Toda ne, to bo zdaj režiral kak zelenec, meni pa, delal si, dodelal, pojdi... Še slivovke, vsem, ki ste me poslušali...

— Kje je ta, kdo te je žalil, kjer je sovražnik, grem noter in mu pritisnem eno na gobec, mi, partizani, se ne bomo dali kar tako, je kričal pijani Maskvá, partizan, ki se je zapil, ko je prišel z Golega otoka, kamor so ga zaprli, ker je osemindesetega na partijskem sestanku ob analizi pisma informbiroja vstal in vzklíknil, da je zanj pač edina prava tista zvezda, ki vzhaja nad Maskvó. Ko so nekoč v gledališču igrali Tri sestre, ga je povabil Marko v teater. Dal mu je karto. In ko tri sestre, Irina, Olga in Maša na koncu drame obsedijo in hrepeneče izjavljajo v Moskvo, v Moskvo, v Moskvo, je Maskvá vstal in začel kričati, tako je, v Maskvú, v Maskvú, v Maskvú. Od takrat so mu tudi vsi pravili Maskvá.

— Daj mir, Maskvá, saj veš, da v tisto sobo ne stopim več, tam so sami zelenci, neki Pepsiji, pedri, Pupe, zelenci, hinavci, sama nepoštena inteligenca.

— Kaj, nepoštena inteligenca! Kje je, porka madona?! Na juriš, na nepošteno inteligenco, jebemo jim boga, če smo z nepošteno inteligenco znali obračunati leta petinštirideset, potem bomo še danes. A smo se zato borili!? Režiserju pa je bilo res težko in ni nič pomagal ta jurišni nagovor prijatelja borca... Ni se pomiril niti tedaj, ko je prišel najstarejši igralec, tisti, ki je igral Kantorja, k njemu in mu rekel: Daj, pridi not, saj ni novi ravnatelj nič hudega mislil... Marko je bil neomajen in je s svojimi tovariši pil slivovko.

Za mizo pa je po govoru in po režiserjevem odhodu nastala manjša zadrega, potem pa so le na vse skupaj pozabili, saj je Marko tako počel že vsa zadnja leta, ko se mu je bližala upokojitev. Z njim so bile težave tudi zato, ker je začel pomalem piti. Tako vsak dan. Tudi igralci so začeli piti, tako po premiersko. Pupa je sedela s starši na koncu mize. In čeprav najprej niso bili najbolj veseli, ker je Pupa silila v gledališče, zlasti oče ne, so bili zdaj le ponosni na hčer, ki se je, preoblečena v fantka, na odru ruvala kot kak Abel... In meščani so pri sosednjih mizah že govorili, naj si zdaj Pupini domači ne mislijo, da so, ne vem kaj, če so sedeli z gledališčniki. Kajti vrli meščani in meščanke mesta M. so

že diskutirali o tem, kar se je pravkar zgodilo, ko je režiser Marko jezen odšel in zaloputnil z vrati tako, da jih je skoraj vrgel s tečajev, kar seveda ni bilo čisto res, saj so vrata le malo večkrat zanihala. Nekateri so trdili, da je mladi ravnatelj zopet izzival, drugi, da je režiser preveč občutljiv . . . Slišati pa je bilo tudi že opombe, da je Joja malo pijana, da si naj tista dijakinja tam zraven ne misli, da je zdaj kaj več, saj že vsi vidijo, kako meče oči po tistem iz Ljubljane . . .

— Ampak v gledališkem listu piše, da so prav ti pretepi Pepčka in Franceljna metafora za vso predstavo . . . večer bratomorni boj, Kajn in Abel . . . to je ključ za razumevanje Kralja na Betajnovi, je razpravljala ravnateljica srednje šole, usmerjene v naravoslovje . . .

— Ampak, mama, vse to so jajca, je rekla njena hči Mojca, ki je hotela dokazati, da se ne pusti vzgojiti po materini meri, pa naj bo še stokrat ravnateljica nekdanje gimnazije in naj materini kolegi le vidijo, da je dete samostojno.

— Kako pa govoriš, Mojca! je rekla ravnateljica in pogledala druge za mizo, kot, kaj hočete, taka ti je današnja mladina . . . Gospa zobozdravnica se je vseeno spomnila pregovora, da je prav kovačeva kobila največkrat bosa, kar je pomenilo, da so prav otroci vzgojiteljev najbolj nevezgojeni . . .

V drugem koncu salona pa je sedela glavna rekviziterka Helena z možem prvokategornikom in slikarji . . . Zdaj razumete, zakaj nočem sedeti z njimi, je rekla, ko je režiser zapustil kolege, kasneje, ko so bili že bolj razposajeni, pa je še dodala, saj jih zdaj lahko sami vidite.

Poln kufer jih imam, si je rekel Pepsi, potem ko je pojedel hrenovko na žaru in izpil pivo, za kaj drugega pa tudi že ni imel več denarja. Prva plača bo sicer čez nekaj dni, toda zdaj je bil že toliko zadolžen, da mu od plače ne bo dosti ostalo in bo svojo grožnjo, da bo prišel s prvo plačo v Ljubljano in povabil vse kolege v gostilno, da bojo vsi tri dni pijani, lahko uresničil šele kak naslednji mesec. Gledal je te ljudi okoli sebe, prej režiserja pa Jojo pa Žiži, mladega ravnatelja, igralce in mahoma so se mu zazdeli vsi zelo tuji. Ves čas pa ga je na licu pekel Pupin pogled, ki je bil nemiren, proseč, vroč, grajajoč . . . To so na koncu opazili tudi njeni starši in oče je zahteval, naj grejo takoj domov, prepričan, da gledališki svet ni za njegovo hčer. Pepsi pa je poskušal srečati Helenin pogled, saj mu ni šlo v glavo, da je spala z njim, zdaj pa ga tako ignorira, pa čeprav je moč blizu. Imel je vsega dovolj, pa je vstal in šel ven ter se malo sprehodil. Ulica je bila prazna, na vogalu so stali miličniki s svojo marico in so čakali kdove koga ali kaj. Šel je po ulicah okoli hotela; bile so prazne in zapuščene, odpel si je suknjič in vohal jesen. Topel veter je poganjal nekaj suhih listov po asfaltu. Vse to ga je prevzelo z občutki osamljenosti. Nekaj časa je tako taval, potem se je napolnil nazaj med ljudi. Že skoraj pred hotelom je zagledal Žiži, ki mu je trk trk z visokimi petkami drobila naproti. Sama, resna, trezna. Zalila ga je rdečica, ko jo je zagledal in se jezil nase, ker ga taka stvar tako vznemiri. Njega, don Juana.

— Kaj že greš domov, Žiži?

— Zadosti sem se zasedela. Kaj pa ti tu?

- Tebe čakam.
- To pa kar kaki drugi govori.
- Zakaj?
- Ker jaz nisem kakor Helena, Pupa ali Joja . . .

Vraga, saj vse ve, si je mislil, čeprav ni razumel, zakaj mu je oponesla tudi Jojo, s katero še niti ni veliko govoril in mu niti ni bila kaj prida všeč.

- Vseeno grem malo s tabo.
- Nikar, bodi pameten, Pepsi, in se vrni!
- Vseeno grem.

Šel je nekaj časa z njo, toda tako je hitela, da je vedno malo zaostajal. Seveda ni spregovoril besede, vendar se je Žiži čez kakšnih sto metrov ustavila in kar nekoliko nervozno rekla.

- Pojdi, no, nazaj, ne maram, da hodiš ob meni ko pes . . .

Polit kot kak kužek se je obrnil in šel nazaj prizadet. Poslušal je njene petke, ki so tolkle po asfaltu . . . Vrnil se je v hotel; pred garderobo in pred straniščem ga je srečala Joja in ga okregala, bila je že pijana:

— Kje hodiš, kaka mona pa si, je hitela in ga potegnila nazaj v jedilnico, čeprav mu ni bilo do tega. Tam so potem pili, se proti jutru preselili v bar, bil je zaspan in pijan in tudi drugi so bili taki, prav nič več dobre volje, ampak nekam nasajeni, kljub temu pa pripravljene na dolgo plovbo; potem sta se igralca Božo in Lado skregala in se skoro stepla, in ko je bilo že svetlo, so se napotili proti Kolodvorski, vendar se je Pepsi uprl in rekel, da ima zadosti sranja in ne bo šel z njimi gledat vlake . . . Z njim se je strinjala tudi Joja, saj je bila precej nakresana, da jo je nosilo sem in tja, in je rekla, da si ne more dovoliti, da bi jo ljudje videli tako pijano in da bo raje kar pri Pepsiju v hotelu malo legla, saj bo tak kavalir, ali ne, in so se razšli. In v sobi mu je najprej razložila svojo psihoanalitično seksualno teorijo, kako so vsi ti tipi zafrustrirani, ker ne morejo več kavšati, naj samo pogleda režiserja, kak je postal, odkar je v klimakteriju, naj pogleda Ladija, ki je impotenten, čeprav ima že četrto ženo in je rajši sekretar partije, kot da bi doma opravljaj svoje zakonske dolžnosti; kje si pa že videl moškega, ki ima kaj v hlačah, da bi bil sekretar Partije, pa tudi tista zledenela Žiži, le poglej jo, kako je zagrenjena, ker ne kavsa, pa mladi ravnatelj, ki prihaja z gnevnim obrazom že v službo, vse zato, ker nima nobene punce . . . Sami zavrteži, grobijani, zafrustriranci . . . In to vse zato, ker ne kavsa-jo. Tako. Ona pa je na srečo zdrava, vesela in tudi seks spoštuje kot dobro jutranjo telovadbo . . . Daj, Pepsi, daj, je rekla in že je bila gola, vendar se je dotikal in jo jemal skoraj z nekakšnim odporom, zaradi naloge, ki si jo je zadal pač, in pri tem raje mislil na Pupo, ki mu je zadnjič pribila:

— Ne bom se dala nobenemu, ki ga ne bom ljubila na smrt in ne bo on tako ljubil mene.

Seveda je bila to puberteta, toda poslušati, da je seks le telovadba, tudi ni preveč spodbudno. Toda če si je zastavil tako nalogo! Je mar pričakoval, da mu bo ta kariera s cvetjem posuta? Joja je že sladko

in pijano spala, ko je melanholičen zapisal v koledarček naslednji zapisnik:

— Joja, enkrat (jaz), pijano. Telovadba.

Težko je biti don Juan, si je rekel, ko je zaspal poleg smrčeče Joje.

6.

Melanholičen je bil tudi čez nekaj dni, ko je sam ležal po kosilu v hotelski sobi in držal vse štiri od sebe. Premišljeval je o svoji igralski in tudi donjuanski karieri. V tem provincialnem gledališču je doslej odigral le vlogo dečka Pepčka, za lase privlečenega Kajna, zdaj pa je študiriral novo vlogo, veliko boljšo, in sicer Antifolusa iz Sirakuz v Shakespearovi komediji zmešnjav. Comedy of Errors. V svoji erotični karieri je imel le tri zapisane primere, in sicer študentko Danico, ki je padla kar prvi večer, rekviziterko Heleno in igralko Jojo. V dveh mesecih tri punce. Kje je številka 100, ki si jo je natihno postavil? Rad bi še našel študentko Danico, pa zdaj ni nič prihajala v M., ker je imela izpite na faksu. Helena z mogočnimi prsi, je sama rekla, ne, nočaj pa ne, ko se je zopet ponudil, da bi jo odpeljal z njenim avtom domov. Saj znam sama voziti, mu je zabrusila.

— Ampak zadnjič . . .

— Zadnjič je bilo zadnjič . . . In predvsem je bil mož v Bugojnu na turnirju!

— Pa se samo tako malo popeljiva, ni treba, da greva k tebi na dom, je poskušal vztrajati, čeravno si je slabo predstavljal telovadbo v tem škatlastem avtu.

— Nič se ne bova peljala, mudi se mi. Potem pa ga je poklicala k avtu, odvila steklo na oknu in rekla, jaz to počnem samo takrat, kadar jaz hočem . . . Kljub temu je videl, da so se drugi muzali, kadar je prišla Helena k njim, s čimer mu je bilo jasno, da se je samo nekomu zaupala, ta pa zopet naprej samo nekomu . . . Saj mu je tudi Žiži rekla, da ni taka kot kaka Helena ali Joja. Ko da bi za Jojo vedel vnaprej . . . Ja, nekateri moški so se hvalili s stoticami, ko je nanesla beseda na ženske, slišal je šepetalko, ki se je zasmejala, češ, jaz sem štela moške samo do tridesetega, potem pa nič več. On pa je imel tri, štiri »rezultate« v Ljubljani in zdaj tri v M., in če bo šlo tako naprej, ne bo svoje naloge nikoli izpolnil. Celu predsedati mu je skoraj začelo to iskanje novih primerov, ki bi jih vpisal v koledarček, saj reprize niso štejele. In z Jojo je že doživel reprizo, ki je razumljivo ni vpisal. Za Pupo pa se je odločil, da jo bo preskočil in ne naskočil, kajti še naprej ga je po večerih, ko je bilo konec Kralja na Betajnovi, čakala pri vratarju in je potem šel z njo domov. Držala sta se za roke in se vse redkeje ustavljala pod svetilkami, kjer bi ga preiskovala, ko bi ji izjavljal ljubezen. Saj je še včasih rekel, ljubim te, a vse redkeje. Ona pa vedno, res, res, čakaj, da vidim in je moral ponoviti, ona pa mu je preiskovala oči. Ni res, je rekla pobito, ko se ga je nagledala. K sreči ni sodelovala v novi predstavi, ki so jo pripravljali, v Komediji zmešnjav. Prihajala je le na predstave Kralja in se žilavo in histerično ruvala z njim, sicer pa je starši niso več pustili kar tako zvečer od hiše. Brez veze. Tehnična inteligenca. Ne razumejo teatra. Ful brez veze, ti povem, jih je oštevala Pupa. Toda v tej

ekipi je bila Žiži, ki ga je edina vznemirjala, da je začutil cmok v grlu, ko je šla mimo. Bila je odlična igralka, sicer pa zamišljena, tiha, skoro netovariška. Prišla je v službo, se razdajala na vajah, potem pa se pobrala domov. Preprosto, a okusno oblečena. Žiži, ona že, toda kako priti do nje . . .

Tako je poležaval in umoval, ko je pozvonil telefon. Kdo, pri hudiču, bi lahko bil?

— Halo, dober dan, ste vi tovariš Rastko Miškič?

— Rastko Miškič. Po domače Pepsi. Tukaj!

— Jaz sem od Našega glasa . . . S kulturne rubrike, urednik mi je naročil, naj naredim z vami intervju . . . Bi imeli zvečer čas?

— Zvečer imam na žalost vajo. Morda po vaji?

— Kdaj končate vajo.

— Ob desetih.

— Ja, je prepozno, moram dat malo spat . . . Kaj pa jutri? Zjutraj?

— Dobro. Kdaj?

— Ob osmih.

— To je morilska ura zame. Sredi noči.

— Pa ob desetih?

— Ob desetih imam že vajo.

— Dobro pa ob devetih. Vas bom čakala v jedilnici hotela.

— Dobro, kako vam je pa ime.

— Maja. Delam v kulturni rubriki.

— Kako vas bom spoznal.

— Saj jaz poznam vas . . . prav dobro. Z odra in reklame. In imela bom obešen fotoaparatus čez ramo. Čao!

— Torej, jutri ob devetih pri zajtrku.

— Srečno, hvala . . .

Po glasu in zgovornosti se mu je zdelo, da bi utegnil svoj spisec obogatiti z imenom Maja. Če je tako čedna, kot ima privlačen glas, potem bo vse O. K.

In res jo je zjutraj takoj spoznal, ko se je med zajtrkom oziral k vratom. Prišla je ženska, vsaj trideset jih je morala imeti, manjša debeluška, polnih, okroglih lic, kratkih las, skratka, frajerka, čeprav rahlo prestara za frajerko. Morda pa prav zato.

— Jaz sem Maja, vi pa gotovo Pepsi, kajne?

— Tako je. Sedite!

Obnašala se je novinarsko samozavestno, odločno, skoraj malo agresivno. Imela je listek z vprašanji in je kar začela. Na mizo je med turški kavi položila magnetofon in intervju novinarko Našega glasa Maje z igralcem Pepsijem je stekel:

— Kako, da ste se, kot absolvent igralske akademije, odločili priti v naše mesto, ko vendar vemo, da se študirani kadri izogibajo našega gledališča. Oprostite, ali niste dobili službe v Ljubljani ali pa je zadaj kakšno vaše načelo?

— Službo bi že dobil, se je zlagal Pepsi, toda pravega dela ne. V M. sem prišel zato, da bi delal. V prestolnici se drenjajo igralci, postopajo, igrajo majhne vloge, igralec pa je res igralec le, kadar igra. In jaz se lahko pohvalim, da igram.

- Ali igrate tudi sedaj?
- Ne, sedaj sem igralec, ki daje intervju.
- Videli smo vas v vlogi otroka v Kralju na Betajnovi. To je bila majhna vloga. Ali je težko igrati otroka.
- Igralec mora biti vse življenje neke vrste otrok.

Razveselila se je, kako duhovit odgovor je to, da bo lahko s tem, Igralec mora biti vse življenje neke vrste otrok, naslovila ves intervju. Gremo naprej!

- Kaj zdaj pripravljate?
- Zdaj študiramo Shakespearovo komedijo Komedija zmešnjav. The Comedy of Errors. Malo sicer moti star Župančičev prevod, a z lektorico bomo našli jezik za današnjo rabo. Prav nič ne dvomim. Igram Antifolusa Sirakužana . . . To je komedija giba, erotike, besed, ljubezni, norosti . . . To je nekaj za mladega igralca, kakor sem jaz.

- Kako začnete študirati vlogo?
- Tako, da delo najprej preberem . . . Potem si ustvarim prvi vtis o celoti in o svoji vlogi. Potem ta prvi vtis dograjujem. Zavestno. Tak mora biti . . . Kasneje se prepustim intuiciji . . . Seveda delno upoštevam tudi režiserjev koncept.

- Ali še kaj pripravljate?
- Ja, dobil sem vabilo s televizije, da bi nastopil v neki partizanski nadaljevanki.
- Ste že veliko nastopali na televiziji.
- Ja. Vsak večer. V reklami za pepsi kolo.
- Zato vam pravijo Pepsi?
- Ja, ker me pijejo.
- Hvala in Srečno, Pepsi!
- Tako s tem bom končala, veste, je rekla Maja, moji intervjuji so vedno malo frajerski, saj razumete.

— O, prav dobro.

Pepsiju se je zdelo, da je odgovarjal same neumnosti, čutil pa je tudi, da ga je novinarka spraševala take neumnosti, ki pa so ji bile očitno všeč. Tudi njegovi odgovori. In ker je hotel dati nekaj nase, je zahteval, da mu intervju pokaže, da ga avtorizira pred objavo, čeprav ni bilo v njem nič, kar bi lahko bilo sporno. Pa tudi videl jo bo tako še vsaj enkrat.

- Zakaj pa ne? Vas bom že našla v teatru ali pa tu v hotelu. Še trenutek, prosim! In že je vrgla magnetofon v cekar in vzela fotoaparater ter ga z bliskavico nekajkrat pritisnila. Drugi so nehali zajtrkovati in gledali bliskanje fleša, natararji pa so se spogledali in rekli, naši gostje so pa res pomembni ljudje, še med zajtrkom jih slikajo.

Ko je po vaji pojedel vampe s sirom, je spet legel in molel vse štiri od sebe. Medtem se mu je tuintam podrl kakšen kupček, kakor pravijo matere, kadar se dojenčkom spahne . . . Podrl je kupček, izpustil nekaj vetričev, se obrnil na bok in skoraj zadremal. Tedaj je potrkalo. Hitro je skočil pokonci, odprl okno, da se zrak malo obnovi, saj bi bilo nerodno, da bi kdo vohal kak neprijeten igralčev vonj in rekel, naprej. Seveda, bila je Maja.

- Prinesla sem vam intervju kar sem . . . Ga hočete avtorizirati?

— Sedite!

Prebral je kratek intervju z naslovom Vsak igralec je neke vrste otrok... Zapisano je bilo, kakor je govoril in zdaj, ko je bilo to govorjenje lepo natipkano na papirju z glavo Naš glas, se mu je intervju zdel kar v redu in manj bedast.

— Odlično ste napisali, bravo, je skočil k njej in jo poljubil na ustnice, in to kar precej zares, tako da ni dobro čutil, kdaj je počilo okoli ušes.

— Ja? Oprostite. Poljubil sem vas iz navdušenja.

— Ni prav, da o nas novinarkah tako mislite?

— Kako tako?

— Tako.

— Maja, jaz mislim, da ste vi pametni (vedel je, da to novinarka najraje čujejo), lepi, divji. Jaz pa mlad in otročji.

— Vsak igralec mora biti neke vrste otrok, je rekla Maja in oba sta se že nasmejala. Pepsi je sedel nekoliko vstran na rob postelje in kljub skupnemu smehu užaljeno gledal to frajersko novinarko. Po kaj pa je prišla v sobo, in to naravnost v hotelsko sobo, če ni računala s takimi rečmi. Pri izpolnjevanju svojega poslanstva je dobil klofuto. Najraje bi to povedal mami, a kaj, ko bi ga mama samo nadrla...

— Pa ste res otrok, je rekla Maja. Pobotajva se, je stopila k njemu in ga zdaj sama poljubila na usta... Zgrabil jo je. Listi z intervjujem so odplahutali po sobi, čevlji so zadeli steno in ona je še samo rekla, čakaj, da zaklenem...

Ko sta se ljubila, je zelo hlatala po zraku, ko kak v redu potapljač, potem je presenečen videl, da si z rokami stiska dojke, še bolj pa ga je zmedla njena hlata napoved, zdaj, zdaj, joj, zdaj bom tvoja, joooj...

Ljubila sta se še dvakrat in ko sta začela tretjič, je pogledala na uro in rekla, Jezus, po hčerko moram v vrtec in je v trenutku skočila pokonci, se oblekla in še preden se je prav zavedel, je rekla Čao in stekla. Po svoje mu je to kar prijalo, namreč da je tako sunkoma odšla, ker ni nikoli vedel, kaj se naj potem pogovarja z ženskami. Saj bi najrajši spal. Tudi zdaj je zazehal in še tak s trdim piškurjem stopil k mizi in vpisal v koledarček:

— Maja, novinarka, dvakrat in pol.

Maja je zardela tekla po ulici do avta, potem hitro v vrtec po hčerkico. V avtu je skoraj na glas premišljevala, da ni slabo intervjuvati za Naš glas, saj je v dveh mesecih intervjuvala in ljubila slikarja, dirigenta in zdaj končno igralca. Seveda, saj je navsezadnje novinarka kulturne rubrike.

7.

Naslednja točka, naslednji gol, ki ga je zabil na tekmi s provinco, je bil dosežen zlahka, skoraj tako kot prejšnje, vendar mu ni prinašal veselja. Gledališče, v katerem si je zdaj moral služiti kruh, je imelo nekakšne bratske stike s češkoslovaškim gledališčem iz Pardubic. Zanimivo je, da se taka bratska, sestrška in toplobratska srečanja tako rada spremenijo v vsesplošno objemanje, pijančevanje, poljubljanje in večkrat celo v ljubljenje. Zaradi slovanske vzajemnosti, najbrž.

Kajti res je nekaj bolj imenitnega, če si spal s kom iz druge države. Pepsi je vedel, da mora to izkoristiti, če hoče postati ljubimec meddržavnega pomena.

Vendar si je ta dan bolj zapomnil po nečem drugem. Po vožnji iz Ljubljane. Z Žiži. Res je, kakor je povedal v intervjuju, dobil manjšo vlogo na televiziji. Šlo je za partizansko serijo o pohodu naše divizije in o križevem potu borcev. Potrebovali so veliko mladih fantov, čeprav so vse glavne vloge komandantov, komandirjev, herojev igrali starejši igralci, taki s kariero, in to je dajalo našim partizanskim filmom in televizijskim nadaljevankam posebno, skoraj očetovsko težo. Pepsi je dobil vlogo kurirja, ki ga zadenejo sovražne kroglice, ko skuša ranjen preplavati reko. Toda to, kar je bilo važnejše, v tem prizoru je igrala vlogico tudi Žiži. Kako so prišli do Žiži, mu ni bilo jasno, saj je šlo za res majhno vlogico, ki bi jo lahko odigrala tudi kaka druga ljubljanska igralka. Tudi te so čakale v vrsti in hlepele po vlogah na televiziji. To je en hudičev poklic. Igralcev je v Ljubljani ob takih serijah res včasih zmanjkalo in so iskali po okoliških gledališčih, kajti vseh slovenskih igralcev je pravzaprav za slabo partizansko četo, zdaj pa je šlo vendar za celo divizijo. Sovražnike pa so včasih kar uvozili iz V. Nemčije. Vendar so izbrali tudi provincialne igralko, in to zato, da se niso na občnih zborih Društva dramskih umetnikov Slovenije preveč razburjale, češ da so diskriminirane. In tako je najbrž prišla do vlogice tudi Žiži. Igrala je perico, ki namaka v reki rjuhe, pa znenada zagleda kurirja, ki ga odnaša voda in ga zadene še ena krogla, da se voda v vrtincu le zardeči . . . Brez besed je vaša vloga, ji je razlagal režiser, a vse mora biti v očeh, vsa groza v očeh, vse začudenje v očeh, ves gnev nad sovražnikom v očeh, razumete, in Žiži je razumela, saj je bila dobra igralka. Oči vse povejo, saj veste, jo je potolažil še scenarist . . .

In ko sta se peljala z avtom iz Ljubljane s poskušnje kostumov, sta najprej molčala, potem pa tudi še klepetala. Pepsi je bil zadovoljen, da mu je oče posodil stoenko in se bo lahko vozil z avtom na snemanja in potem hitro nazaj na predstave ali vaje. In lahko se bo vozil z Žiži, ki je imela sicer le tri snemalne dneve, ampak bolje nekaj kot nič. On jih je imel pet. Oče mu je seveda posodil stoentko z vsemi potrebnimi navodili:

— Vozi pametno, ne nori, največ sto na uro, pa še to samo na avto cesti, tudi bencin ni zastoj, boš videl; če pa boš razbil avto, o čemer seveda sploh ne dvomim, boš sam vse plačal, saj zdaj zaslužiš; če pa se boš ubil, jih boš dobil po riti, pa čeprav si star triindvajset let . . . Vendar je zdaj že vozil na vso moč, saj sta hotela priti pravočasno na pardubiško predstavo. Pepsiju je bilo toplo pri duši, ko je večje drvel z avtom, ob njem pa je sedela lepa in nepristopna Žiži. Le enkrat je rekla, ne hiti tako, ker bi rada posnela svojo sekvenco do konca.

— Saj lahko vozim počasneje, je rekel, in rajši sem s tabo v avtu, kot na predstavi čeških gledališčnikov.

— Nikar, no, je zavrnila v kali njegovo prilizovanje . . . In tako sta prišla pravočasno, malo pred začetkom predstave. Ona je šla v igralsko ložo h kolegicam, Pepsi pa je stal na balkonu in gledal, kako so bogati starši poročili ubogo Maryšo z neljubim ženinom, bogatim

vdovcem, njeno srce, njena kri in sla pa so bili pri drugem. Seveda se je vse skupaj krvavo končalo, Maryša pa je predtem še malo zastrupila svojega moža . . .

Domači igralci so komentirali:

— Stara limonada.

— Sosedov sin.

— Ni res, je neke vrste začetek evropskega realizma . . .

— Ne serji. Kje so Čehi danes, moj bog, pred vojno pa so imeli Buriana, po vojni pa Krejčo in Kundero . . .!

— Če bojo tebe Rusi okupirali, boš tudi igral kmečke žaloigre . . . Bili so v glavnem zadovoljni, saj so se na svoje oči prepričali, da evropska gledališča (in Pardubice so v Evropi, ali ne?) niso nič boljša kot gledališče v M. Prej slabša. Doma pa zlasti v Ljubljani, seveda tega nihče ne prizna. A v Ljubljani so tako sami rasisti.

Potem so na odru podeljevali šopke, se objemali in javno pozdravljali, na banketu po predstavi pozno ponoči pa so imeli tudi daljše govore in mladi ravnatelj je povedal vse, kar je ob takih primerih potrebno povedati, pa tudi še kaj več ali kaj takega, kar je bolje premočati, namreč da je to kulturno sodelovanje med Slovenci in Čehi staro toliko kot oba naroda, da je Prešeren pisal in se družil s Čelakovskim in da sta bila prijatelja, da je Levstik študiral v Olomucu, ko so ga pri nas doma vrgli na maturi, da so se številni naši režiserji šolali v zlati Pragi; da je bil prvi slovenski Hamlet tudi potem češki Hamlet, da pri nas prav radi igramo igre Františka Langa, Karla Čapka, Jozefa Topole, Pavla Kohouta, Vaclava Havela . . . Mladi ravnatelj je bil tako zadovoljen s tem, kar je govoril, da ni videl, kako mu ravnatelj češkega gledališča kaže, naj ne omenja Kohouta in Topola, kaj šele arestanta Havela, saj so vsi ti avtorji po letu 68 na črni listi oblasti in jih češki gledališki umetniki po nekem tihem sporazumu niso omenjali, ko pa je začel ravnatelj govoriti o Kunderi, jih je spravil v veliko zadrego, gledali so v tla, politični delavci med njimi so zapustili salon v hotelu in šele takrat je ravnatelj opazil, da govori nekaj nepriemerne, in hitro dvignil kozarec ter zavpil Na zdravje, na zdar! in vsi so si oddahnili in z veseljem izpili, ravnatelj pa si je ponosen oddahnil s samo drobnim občutkom, da je moralo biti nekaj narobe. Režiser Marko pa je rekel družbenopolitičnim delavcem občine, ki so bili tudi na sprejemu, saj vidite, da tak provokator ne more biti ravnatelj Drame. Saj vidite zdaj sami, ali ne? Potem so večerjali in pili in Pepsi je z očmi iskal Žiži, ki pa je očitno zbežala domov po predstavi. Tako vse splošno bratenje ji je šlo na živce in ni strpela. Videl je tudi, da so se Helena z joški in pol, Joja in nekatere bolj sproščene igralke že spogledovale, se smejale in pogovarjale s čednimi češkimi igralci . . . Videl je tudi igralca, ki so ga na tihem imeli za homoseksualca, da se je pravkar pobratil za mizo z deškim češkim igralcem, da sta se dvakrat poljubila na lica in enkrat precej zares na usta. Potem pa so se vsi še bolj razigrali, želonci so bili siti, duše polne neke slovanske vznesenosti in se je začel živžav pa petje pesmi Zabučale gore, zašumeli lesi, ki da je skupna pesem tako Čehov kot Slovencev . . . Pepsi ni bil preveč dobre volje in ni

pel, pa ga je že vprašala neka češka igralka, tista, ki je igrala Maryšino mamo:

— Co je pan Pepsi tako tužni?

— Saj nisem tužni, ji je odgovoril v tej sporazumevalni slovanščini, potem pa je celo plesal z njo. Bila je zrelih let, okrogla, čedna češka gospa. Ko so natakariji v salonu diskretno ugašali luč za lučjo in tako naznanjali, da bi radi zaprli, so se skoraj vsi preselili v bar, tudi taki češki tovariši so šli v bar, ki sami niso kaj prida pili, ampak so bolj pazili na svoje kolege. Čeprav češki igralci niso imeli veliko dinarjev, so pili z našimi pivo in slivovko, dve nacionalni pijači, in potem so bili vsi skup češkoslovensko pijani ko mačke. Pomagal je gospe Jarmili, tako ji je bilo ime, v drugo nadstropje pa jo odvedel še naprej v tretje, v svojo sobo. Čeravno je bila pijana, je opazila, da to ni njena soba, a jo je že začel poljubljati, božati, otipavati, ona pa je nekaj časa samo belo gledala, da je prišla k sebi od presenečenja; ko je njegova roka ko podlasica rinila naprej in naprej, ga je začela tudi sama božati. Znenada pa ga je odrinila in hotela oditi, a ker se je zamajala in ni našla vrat, se je vrgla na njegovo posteljo in globoko užaloščena zajokala. Če je dobro razumel, je med jokom trdila, da je vse to tragedija, da je pijana, da so Čehi nesvobodni in pijani in da je svoboda doma tu, v Jugoslaviji, in da oni ne smejo izgovoriti ljubih priimkov Havel, Kohout, Kundera. Toda Kundera je bil njen profesor na akademiji, imel jo je baje najrajši in je torej res to vse skupaj strašna tragedija, tudi to, da leži zdaj tu na njegovi postelji in se ne brani, ko jo hoče vzeti . . . Sam ni vedel, ali je prav razumel, toda že je ugasnila luč, že so njegove hlače z narobe obrnjenimi hlačnicami in hlačkami nekje med njimi poletele skozi zrak, že je vlekel z Jarmile hulahopke in ona ga je vsa solzna objela in se stinila k licu, milenko moj . . . Bil je zelo presenečen, ker je ves čas šarila z roko nekaj tam spodaj in ju oba razburjala v tem žalostnolepem tragikomičnem slovanskem stisku in stiku. Milenko moj . . . To je moj prvi mednarodni uspeh, si je rekel Pepsi, ko je drugo jutro s težko, motno, pijano glavo zapisal:

— Jarmila, Čehinja. Pijano. Se slabo spominjam. In datum, seveda. Kasneje se je vsega tega malo sramoval in se je raje spominjal tega dne zaradi Žiži, s katero sta se skupaj peljala iz Ljubljane, kot pa zaradi te mednarodne zmage . . .

8.

— Če me vprašaš, kako sem se navadil na M., je čez dober teden govoril Žiži v avtu, ti lahko odgovorim z vlogo iz Shakespeara . . . Moj Antifolus pravi:

Težko živeti ni v tem mesti . . .

A moj dvojnik Antifolus Efežan veliko bolj tarna in pravzaprav sem bolj njemu podoben:

To mesto je baje polno pretkancev,
glumačev spretnih, ki slepe oči,
temnih vrážarjev, ki blaznijo pamet,
zlih vešč, ki dušo in telo hrome . . .

— Sem torej med njimi?
 — Med kom?
 — Med veščami, ki dušo in telo hrome.
 — Žiži, ja, hromiš mi dušo . . . Veš, drugi mi grejo na živce, samo tebe cenim . . . Ti si žlahtna.
 — Pepsi, ššš! Če boš tako govoril, bom izstopila in se peljala naprej z avtobusom . . .

— Res, gledam jih, te najine kolege, eni so zapiti, drugi vulgarni, tretji egoisti, samo ti si drugačna . . .

— Kaj pa Helena, Joja in druge?

— Me ne zanimajo.

— Saj mi je vseeno . . .

Peljala sta se po ovinkih, ki so nevarni, zato sta obmolnila. Ostal jima je le še en smelni dan.

— Žiži, žal mi bo, ko se ne bova več skopaj vozila, je rekel in jo ujel za roko. Tako je vozil nekaj časa z levico na volanu in desnico z njeno roko v svoji. Imela je lepo roko, dolge, lepe prste. Nohti niso bili lakirani, a lepo negovani. Čedni. Včasih se mu je zgodilo, da ga je pri ženski zmotila najmajša stvar. Recimo prsti. Ni mogel držati v roki ženskih prstov, ki so bili recimo podobni bananam. Debeli, enako debeli pri dlani in pri nohtih . . . Take je imela tista Maja, ki ga je intervjuvala. Čutil je, kako se pretaka toplota iz njenih prstov v njegovo roko in potem po vsem telesu. Zrla pa je skozi šipo in ni obrnila niti oči, ko jo je pogledal. Kot da bi se ne zavedala, da jo je prijel. Ko pa sta se pripeljala mimo avtobusne postaje, kjer so čakali ljudje na avtobus za M., je sunkoma rekla, ustavi, za božjo voljo, ustavi ali pa skočim iz avta. Ustavil je in brž je poiskala torbico in siknila, pelji, pelji, jaz grem na avtobus, ne maram se več peljati s tabo, prosim, pelji naprej, da ne bom kričala. Bil je osupel in se je dobro zavedel šele, ko je res že sam drvel z avtom naprej. Kaj jo je pičilo? Zakaj je histerična? Česa se vendar tako panično boji. Je normalna?

— Ženske, that is a quastion! je vzkliknil sam pri sebi.

Ko je pridiral v gledališče, kjer je imel ta večer predstavo Kralja na Betajnovi, ga je pri vratarju čakala Pupa in vprašala, če jo bo po predstavi spremljal domov, ker mu mora nekaj pomembnega povedati; odvrnil ji je, veš, da, in stekel v garderobo.

Zvečer je šel s Pupo in ona mu je povedala, da je svet umazan, da ji je nekdo rekel, da je videl njenega očeta z neko tajnico, ko sta se poljubljala v avtu, a da vseeno ne more verjeti. Svet je grd, je kljub temu še enkrat pribila.

— Jaz vem, da bom imela samo enega rada. In tistega na smrt.

Ko se je potem že kar malo siten vrnil v hotel, mu je receptor rekel, da ga nekaj toplega čaka v postelji. Bila je Joja, ki se ji je zahotelo telovadbe, kakor je rekla. Primera ni zabeležil v notes.

Toda prav Joja mu je nekaj dni kasneje zakuhalo celega hudiča. Bila je malo pijana in se je spravila na Pupo, ki ga je spet čakala pri vratarju.

— Kaj ga čakaš?

— Ne.

- Kaj pa pol delaš tu?
- No, res je; čakam ga.
- Samo ne misli, mala, da te ima Pepsi res rad. Svetujem ti, da se varuj. On ni zate.
- Zakaj?
- Prezelena si še.
- Sedemnajst sem stara.
- Veš, spal je že skoraj z vsemi iz ansambla. Kaj ne vidiš, kakšen je. Kako ga gleda Helena, kako se z Žiži vozi vsak dan iz Ljubljane . . . Saj veš, káko je Žiži, kot da ne zna šteti do pet. A take so najhujše.
- Zakaj ste tako kruti!? Ne verjamem.
- Kakor hočeš. BY the way . . . z mano je spal snoči!

Pupa je kriknila in stekla iz vratarnice . . . Vse se ji je zrušilo: Pepsi, gledališče, platonična ljubezen, gledanje v oči, še ulične svetilke so padale nanjo, se ji je zdelo . . . Ko je prišel Pepsi, je Joja rekla, da je morala Pupa domov in naj gre z njimi pit. Šli so pit. Tako Pepsi ni mogel vedeti, da si je Žiži doma pred ogledalom rekla: prekleta koza si, in da si je Pupa rezala žile . . . Pili so, zakaj Joja je bila objestna, saj je bil njen mož delegat na kongresu Zveze komunistov Slovenije in ga torej tri dni ne bo domov in bo tri dni napihnjen ko puran, življenje pa je kratko in Pepsi je po svoje krasen fant.

9.

Groza! Pupa si je res preprezala žile, in ko so jo našli starši ležečo in vso krvavo, so takoj poklicali rešilni avto. Z utripajočo plavo lučjo in s prižgano sireno je brzel v bolnišnico. Maja je doma ravno dajala hčerkico spat, ko je mimo okna pritulilo vozilo s prižgano sireno. Proti bolnišnici. Torej bo rešilni avto, je rekla, pa je potem vseeno stekla k oknu. Vedno jo je strašno vznemirilo, če so tulili avti mimo hiše. V njej je verjetno zagorela novinarska strast, da bi izvedela: Kaj? Kdo? Kje? Zakaj? Porod? Prometna nesreča? Pretep? Poskus umora? Predlagala bo na kolegiju dežurnemu uredniku, naj uvedejo rubriko Vklapljená sirena . . . To bi ljudje brali. Toliko stvari se zgodi, Naš glas pa ne reagira. Če bereš naš cajtnig, se zdi, kot da se nič ne dogaja, kot da živimo sredi idile. Toda dogodki v mestu M. so v bistvu zelo pogosti; vsak dan kje gori, koga zakoljejo, si kdo reže žile, mi pa nič. Sranje pa tako mesto pa tak časopis. Po svetu je drugače, tam to znajo.

Ko sta starša oddala krvavečo hčerko z ne preveč razrezanimi venami, sta se Pupina oče in mati najprej sprla, ker je oče tako ali tako ves čas nasprotoval, da bi Pupa sodelovala v gledališču, potem pa je popustil in zdaj vse to . . . Ko pa mu je žena odvrnila, da je na Pupo porazno vplivalo tudi govorjenje sosedov, da so ga videli s tajnico, je ženi prisolil eno okoli ušes, pa ni nič pomagalo, ona je kar naprej kričala, da jo je pripravil do tega tudi s svojo prestrogo vzgojo, terorjem, dvojno moralo. Jaz pa terorist, je vzkliknil užaljeni mož in primazal ženi še eno okoli ušes, medtem ko so se zdravniki borili za Pupino življenje. Zašili so ji žile, potem pa so jo odpeljali v psihiatrični oddelek

bolnišnice, kakor napotijo vse suicidalne tipe, shizofrenike, paranoike, alkoholike in kar je še podobnih državljanov.

V mestu se je hitro razvedelo, da si je dijakinja rezala žile, tudi v Kralju na Betajnovi je vskočil mlad fant, Pepsijev ugled pa je v glavnem rasel. Ta je tisti, zaradi katerega si punce režejo žile, so šepetale dijakinje, ko so ga srečale na cesti. Njemu pa je bilo pri srcu, kot da bi njega samega povohala smrt. A hvala bogu je bil čist. Zelo se je prestrašil, a bil je čist. Nič ni imel s Pupo. Hvala bogu, da ni vpisana v njegov koledarček. Zagotovo bi pod opombo napisal: vzel nedolžnost. Zdaj pa, hvala bogu, nič. Če je kdo kaj kriv, je to tista krava Joja, ki ne more pustiti ljudi pri miru. Z njo bom pa res prenehal, je sklenil. Čist bom. Čist sem. Vendar ni bilo čisto tako, kajti čez kakih deset dni je prejel vabilo, na katerem je pisalo, naj se tega in tega ob tej in tej uri oglasi na psihiatričnem oddelku na pogovor z magistro psihiatrije Marijo Čeh. Vedel je, da je lahko le zaradi Pupe in ni mu bilo vseeno. Še bolj si je dopovedoval, da je čist.

Z avtom, ki ga je še imel na posodo od očeta, se je peljal proti bolnici, tam pa so mu pri vratarju razložili, da je psihiatrični oddelek dislociran oddelek in tako se je odpeljal še nekaj kilometrov naprej pod vznožje hribovja, ki je obkrožalo mesto. Še malo mu ni bilo vseeno, ko je parkiral avto pred bolnišnico in v grlu je imel knedelj, dlani so se mu znojile, kožica se je svrcnila, da sploh ni vedel, ali jo še ima; videl je zdravnike in zdravnice, sestre in psihiatre v belih haljah, ki so mu od nekdaj zbujele respekt, videl je paciente in pacientke v rdečih in modrih trenerkah, Pupe pa na srečo ni nikjer srečal. Odpeljali so ga k vratom, na katerih je pisalo: mag. psihiatrije Marija Čeh. Čez čas je zaslišal skozi vrata svoje ime in vstopil. Bil je presunjen, ko je zagledal lepo, mlado žensko, kajti prepričan je bil, da bo magistra psihiatrije kakšna starejša, očalasta, stroga ženska. Zdaj pa je sedela tam črnolaska, majhnega okroglega obraza, črnih oči, ej, en prav lep buhteljček, ki se ga ni več bal. . . . Celo pomislil je, kako bi se prilegala v spisku njegovih žrtev. . . . Ko pa je zaslišal njen glas, je bil znova ves majhen.

— Upam, da veste, zakaj sem vas poklicala.

— Domnevam.

— Kaj domnevate?

— Mislím, rezanje žil.

— Ja, zaradi naše Pupe sem vas poklicala. Ker ste odrasli, boste razumeli, zakaj želim govoriti z vami. Govorila sem že z njenimi starši in z njo seveda. Kot vam je verjetno znano, je samomor ali poskus samomora eden od največjih in najmočnejših človekovih protestov proti okolju in razmeram, v katerih samomorilec živi. Zdi se mi, da je Pupa protestirala proti nemorali, ki je med vami, umetniki, tako sama po sebi umevna. Protestirala je tudi proti vam, ki ste ji izjavljali ljubezen, medtem pa ste ljubimkali z drugimi. . . .

— Saj nisem, je stisnil iz sebe.

— Povabila sem vas na iskren pogovor, razumete? Vsi smo pod kožo krvavi, umetniki pa še posebej. Je medicinsko dokazano. Saj ste tudi vi umetnik, ali ne?

— Ne vem. Jaz sem Pepsi. Jaz sem čist.

— Dečko! Tudi ti še moraš odrasti. Če nisi razumel, da sem te povabila na iskren pogovor, potem se ne moreva pogovarjati. Ker ga je začela kar tikati, bila pa je samo malo starejša od njega, ga je še posebej nerviralo. Ne rečem, da si ti odgovoren za rezanje žil te deklice, saj je zato določena prirojena predispozicija, toda Pupa je s tem rezanjem protestirala proti staršem, proti tebi in proti vsemu svojemu in tujemu okolju. Ve za vsa dekleta, ki si jih imel medtem, ko si njo po večerih spremljal domov. Protestirala je proti seksu in pohoti, saj si je pri svojih sedemnajstih predstavlja ljubezen zelo platonično. Nekatere njene vrstnice so čisto drugačne, imajo že dalj časa spolne odnose. Pupa je pač taka. Naš čas je prinesel razkroj norm v obnašanju, razkroj norm v erotiki, saj razumeš. To je bil njen poskus protesta. Zato ti naročam, ne bom rekla, da prosim, naročam ti, izogni se temu dekletu, ko bo prišlo iz bolnišnice, tudi tedaj, če se bosta srečevala. Zdaj je prebolela, zdaj je prepričana, da ve, kakšni ste vsi moški, kakšen si ti in kakšen je svet, izgubila je iluzije, kakor pravimo. Lahko rečemo, da je rahlo psihološko in pedagoško motena; edinka je, ima izjemno fantazijo in razbolel občutek za resnico... zdaj ve, da so vsi moški, ti pa še zlasti, pohotni, grešni, pokvarjeni... Pusti jo živeti v tem prepričanju. Naj odrašča s temi spoznanji, ki jih bo nekoč sama od sebe spremenila. Zato ti naročam, da jo pusti na miru, ne poskušaj je prepričati o tem, kako si pošten, nedolžen in čist... Pusti vse skupaj! Ne nagovarjaj je, še boljše če še naprej vzdržuješ pred njo videz nekakšnega don Juana. Veste, don Juani so zanimivi psihiatrični primeri, ga je ob koncu pogovora spet vikala, da bi imel občutek odraslosti.

— Sva se razumela?

— Če nisem vsega razumel, vas lahko poiščem, da bi mi še kaj razložili, je sam od sebe ustrelil don Juan v njem...

— Fant, tudi ti še moraš očitno odrasti! je odsekala lepa magistra psihologije in mu ni niti punudila roke. Pepsi si je potem v avtu nekajkrat rekel:

— Pepsi, ti si res kapitalno tele in psihiatrija ni tvoje področje! Saj ga je že imelo, da bi opustil vse skup, tudi to svoje don juanstvo. To je lahko reči, toda ko si enkrat začel, ko imaš svojo nalogo v življenju, ko si rekel A, je treba reči še vsaj B, C, če že ne tudi Ž... Pisala mu je namreč študentka sociologije Danica, da bi ga rada videla in če je šlo prvič kot po maslu, zakaj bi se zdaj ustavil. Saj si je včasih, ko si še Pupa ni rezala žil, vse zakompliciral: zmenjen je bil z Jojo, izbrala si ga je naključno spet enkrat Helena, prosta pa je bila recimo Maja... Izmotaval se je, taktiziral, telefoniral, kajti ni mogel reči, ne maram te več. To je najhujša nesreča don Juanov, da se ne morejo in ne smejo odreči. Z Jojo je že davno sklenil, da bo prenehal, a kaj ko je prišla vsa skesana in ga prosila, naj ji ne zameri, ker je posredno povzročila to s Pupo, malo okajena se je obtoževala zaradi Pupine tragedije, ga prosila, naj se ne jezi, se nemilo razjokala v njegovi sobi, da je nesrečna, ker tako živi, hlipala je, reci, da si mi odpustil, poljubi me za spravo. A kaj boš vruga, poljubil jo je za spravo, pa se je spet vse ponovilo, vsa telovadba in tako se niti Joje ni znal otresti.

Po drugi strani pa se mu število v koledarčku ni povečalo, kljub temu pa je postal skoraj nekakšen junak v mestu, ki je imelo svoj dogodek: rezanje žil in igralca, don Juana.

10.

Potem se je vse pomalem utišalo. Pupa je spet hodila v šolo, premiera Komedije zmešnjav je bila pred vrati, vse je kazalo, da bo Pepsi odličen Antifolus, režiser, gost iz Zagreba, je bil na moč zadovoljen z njim. Zato si je komaj izprosil še tisti dan za snemanje zadnjih kadrov v televizijski nadaljevanki, saj so doslej posneli le, kako teče skozi gozd ranjen, kako se opoteka, kako doseže reko, zdaj pa je bilo potrebno posneti še, kako ga voda odnaša in kako se potaplja in kako se vrtinec pordeči od tople kurirske krvi. Seveda je morala biti zraven tudi Žiži, ki na drugi strani reke pere plenice in strmi z velikimi očmi (oči so vse pri igralki!), strmi v mladega kurirja, ki ga odnaša reka . . .

In tako sta se ta večer po zadnjem snemalnem dnevu vračala z avtom nazaj v M. in počutila sta se dobro. Spet se bosta pokazala na televiziji. In to ne v reklamah, kakor pred letom Pepsi! V skupnem prizoru. Ves čas je mislil, kako bi ji rekel kaj ljubeznivega, saj je bil likof, a se je bal, da ne bo spet izstopila in nadaljevala pot z avtobusom. Pa je le privolila, da sta se ustavila v motelu in izpila kavo in vinjak . . . To, da je enkrat vsaj malo popustila, mu je dajalo nekaj korajže, za roko pa si je vseeno ni upal več prijeti.

— Zdaj mi je žal, da je konec snemanja, je rekla Žiži.

— Meni je žal, da se ne bova več skupaj peljala.

— Vseeno me je malo skrbelo, ko te je odnašala reka. Si bil nor, da nisi maral dvojnika!

— Saj sem bil privezan in s čolni so me čakali, če bi se kaj zgodilo.

— Vseeno . . .

Ko je pripeljal z avtom do njenega stanovanja v stolpnici, je rekel, da mu je slabo, in če ima kak aspirin . . . Če ne mara, da gre z njo gor, pa mu ga naj prinese v avto.

— Saj lahko greš zraven gor, je rekla in Pepsi ni verjel da prav sliši. Peljala sta se z dvigalom v sedmo nadstropje, tam je imela majhno garsonjero. Res je bilo vse tesno in majhno, vendar je imela lepo urejeno stanovanjce. Postelja oziroma kavč, omara, miza, dva stola. Ti sedi tam, mu je pokazala na stol, sama pa je sedla na kavč. Sicer pa, najprej aspirin in vodo . . .

— Saj mi ni več slabo.

— Si se zlagal? Pojdi! Pojdi, lepo te prosim, pusti me sólo!

— Ti me pusti še malo pri sebi, Žiži. Jaz sem osamljen človek. Res je govoril to don Juan iz njega, res pa je, da se je nekako tresel, kot od treme, kot zares . . . Žiži je bila lepa, plavolasa, plavooka, le da ji oči niso tako vodeno begale kot Pupi . . . Ni si je upal gledati, da bi ne začutila pogleda na sebi in se ujezila. Skuhala je kavo, vendar se mu je zdelo, da bolj iz zadrege, saj sta pila kavo maloprej v motelu . . . Ko se je iz obeh lepih skodelic že kadilo, ko je bilo že vse nekam domače, je vstal in se presedel k njej na kavč. Ni protestirala, le odtegnila se je in presedla. Začudeno ga je pogledala. Tedaj ni več vzdržal, poljubil

jo je na usta. Ni se takoj branila, šele ob koncu poljuba. Toda to ni bilo poljubljanje, bil je bolj blažen dotik, magnetno polje, vročica, omama, morda pa celo ljubezen . . . Potem se je krčevito uprla . . .

- Pojdi, pojdi!
- Ne, Žiži, dovoli mi še malo . . . Samo gledal te bom.
- Zakaj me mučiš.
- Saj te ne mučim.

Potem jo je začel božati in čutil je, kako se v njej vse bori proti . . . Ne bo popustila, je mislil . . . Ni mogel več nazaj, roke so ubežale in znorele, oči so izgubile vid, telo je zadrhtelo, mislil je, da bo počil. Upirala se je, krčevito, borila, grizla, tepla, potem pa začela med bojem popuščati, vse do tja, da jo je razgalil, čeprav ni upal pogledati plemenitega telesa, in le oči mu je prekrila z dlanjo, za vsak primer. Ko jo je poskusil ljubiti, je začutil, da je še nedolžna. Ni šlo, bolelo je, upiralo se je . . . Potem pa, potem pa so se odprla sladka vrata v njeno telo, je plalo, se primikalo, ljubilo . . . Jokala je in potem je slišal, da jeca neko ime:

— Mišo! Mišo! Mišo!

Najraje bi skočil pokonci, jo morda celo udaril, a kaj ko je v nezavesti, v diru, v transu kričala Mišo in se potem stresla kot žrebec in zarukala kot srnjak in se skrušila, zrušila, zvila, zajokala:

- Če komu vse to poveš, te ubijem, je rekla.
- Ljubim te, Žiži, ljubim . . .

In čeprav ga je najprej stresel tisti Mišo, se mu je zdaj prav zato nekako smilila in morda jo je res ljubil, hvaležen, srečen . . . Nikomur ne bo izdal njune ljubezni, njene nedolžnosti, njenega imena, niti tistega prekletega Miša . . . Ne bo vpisal v koledarček te ljubezni . . . Ta nima tam kaj iskati . . . Prespal je pri njej, čeprav se potem nista več ljubila . . . Bila je vsa zmedena in jutro jo je prepričalo, da se je res zgodilo in da ne sanja . . . Bilo je strašno, a tudi lepo, da je končno ženska kot druge in da ima rada tega norca Pepsija. O tem, da je norec, o tem tako ni dvoma . . .

— Adijo, moj norec, mu je rekla, ko je odhajal.

11.

Dan kasneje je ležal v hotelu. Lahko bi rekli srečen. Ni se spahoval, saj bi se zdaj to ne spodobilo več. Žiži ni vpisal v koledarček. Saj je tako sklenil že včeraj, že snoči, že danes zjutraj, ko je pešačil po blagem decembrskem snegu . . . Ponoči so padle prve snežinke, redke in bele. Snežinke bele kot sneg. Ni mogel verjeti, da je bil njen prvi moški. Mogoče je bilo to to, kar so si šepetali o njenem ponesrečenem zakonu. Kdo je tisti moški, tisti Mišo, ali je njen mož, ga zdaj ni zanimalo. Bog z njim. Žiži je bila njegova! Nedolžna Žiži! Že v Ljubljani je imel nekaj deklet, v M. štiri, pravzaprav pet, če šteje tudi točko iz meddržavnega srečanja med SFRJ in ČSSR, toda nobena ni bila nedolžna in niti ni vedel, ali bo znal z nedolžnimi . . . Zdaj jo je srečal, presenečen, kaj presenečen, presunjen. Bil je utrujen in sladak spanec mu je legal na srečne oči . . . Dopoldne so imeli vajo za Komedijo zmešnjav, le nekaj dni je še bilo do premiere. Igralke so spraševale Žiži, kaj se ji je zgodi-

lo, da je tako spremenjena. Nič, nič, je odgovarjala, prepričana, da se vse vidi . . . Seveda sta se oba delala, kot da ni bilo nič. A ljudje ravno zato nekaj zavohajo in potem vohajo, hudiči! Naj!

Zlezel je v spanec in v sanje.

Tedaj je potrkalo, trikrat . . . ttt-t- ttt-t . . . Ostro, nervozno, krčevito.

— Ja?

— Jaz sem, je rekla Pupa in zaklenila vrata za seboj, ključ pa vtaknila v žep kavbojk.

— Pupa? Kaj pa ti?

— Prišla sem, da me pofukaš! Svet je grd, sem skusila, moški spustujete samo take, ki se že fukajo in jaz hočem biti v tem svinjskem svetu taka ko druge. Prosim, stori mi uslugo in me pofukaj!

— Pupa, kaj noriš, pomiri se!

— Nič ne norim, pofukaj me!

— Pupa, saj veš, da ne morem.

— Kaj nisi rekel, da me ljubiš?

— Saj ravno zato, Pupa, ker te ljubim, te nisem vreden, jaz sem . . .

— Če me ljubiš, mi vzemi nedolžnost ali pa si še enkrat prerežem žile . . .

Pepsi ni vedel, kaj naj stori. Vstal je, da bi jo malo objel in malo pomiril, pa se ga je sunkovito otresla, šla v kopalnico, neslišno spustila ključ v straniščno školjko, se slekla in tuširala. Potem se je gola postavila pred Pepsija. Prvič v življenju gola pred moškim. Gola, drobno, otročje telo je trmasto stalo in pubertetno zahtevalo, da stopi v svet odraslih teles, ki jih tako preganja neki vražji ples. A vse je bilo še otroško, da se je Pepsiju zasmilila, zasmilile so se mu dojčice in celo grmiček . . .

— Tudi ti se stuširaj, da ne boš umazan od druge prišel k meni, je rekla in se vrgla na posteljo. Nič si ni zakrivala z rokami.

— Nobene druge ni.

— Ne laži! Svet je grd. Tudi jaz hočem biti grda. Pridi, prosim! Šel je tudi sam pod tuš, da bi razvlekel to noro situacijo, da bi se Pupa spametovala in da bi si kaj pametnega izmislil. Pa ni vedel, kaj.

Čez čas je moral priti na svetlo.

— Se bojiš psihiatrinje Marije Čeh? je rekla.

— Kaj bi se bal.

Šel je k zavesi in jo zagrnil, medtem pa je Pupa nekaj svetlega skрила pod blazino. Stegnila je roke in legel je poleg nje. Poljubil jo je. To bo moja sedma v moji donjuanski karieri, si je mislil, pa nima nobenega veselja več, prej strah . . . Ko se ga je dotikala, mu je grebenček le začel rasti, hvala bogu, in ko je bil trd, si je rekel, vse bo v redu in se naslonil na komolce in kolena . . .

Učil jo je. Bila je nedolžna. Zelena. Kako drugače. V štiriindvajsetih urah, še manj, že druga nedolžna . . .!

— Tako, tako pazi . . .

— Tako! je kriknila Pupa, segla pod blazino in mu zasadila nož v hrbet! Ni ga zabolelo, le hladno zapeklo, če je tako mogoče reči in se je

presenečen obrnil na hrbet in si tako nož zasadil še za nekaj prstov globje v pljuča . . . Kri je pogledala iz ust kot presenečen smrček . . .

— Skupaj bova umrla, Pepsi!, je kriknila Pupa, in vzela v roke še britev ter si prerezala žile na roki, prav blizu komaj zaceljenih brazgotin. Pepsi je gledal v zrak, ni verjel, da ne bo igral Antifolusa, da ne bo več videl Žiži . . . Saj moram očetu vrniti avto, je hotel reči, a mu je kri napolnila usta in začela teči . . . Pupa je dvignila telefonsko slušalko in rekla receptorju, naj hitro pride v sobo, kjer bo nekaj lepega videl . . . Potem je legla k svojemu Pepsiju in poslušala, kako sladko odteka kri, saj je vedela, da receptor ne bo prišel takoj, da ne bo imel v roki rezervnega ključa, da bo tolkel po vratih, se potem vrnil po ključ . . . in do takrat bosta usahnila in odšla s tega gnusnega sveta, oba čista, umita, gola, rdeča od krvi. Poljubi naju smrt, je rekla ali pa morda samo še mislila . . .

Bel rešilni avto ju je odpeljal v bolnišnico. Z istim belim avtom so po hitri intervenciji odpeljali Pupo v psihiatrični oddelek k magistri psihiatrije Mariji Čeh, Pepsija pa so potem s črnim mrliškim avtom odpeljali v Ljubljano v mrtvašnico. Njegova kratka kariera je bila končana. V gledališču so sestavljali osmrtnico, mladi ravnatelj pa je na vse strani telefoniral, kdo bi lahko vskočil v jutrišnjo premiero Komedije zmešnjav, ki je ni in ni bilo mogoče odpovedati. Možje postave, ki so preiskovali ta čudni primer, so našli koledarček in kaj kmalu ugotovili, kaj pomenijo imena v njem:

Danica. 22. avgust. Štirikrat.

Helena. 22. september. Enkrat. Se nisem smel dotakniti jošk.

Joja. 10. oktober. Enkrat (jaz). Pijano.

Maja, novinarka. 18. oktober. Dvakrat in pol.

Jarmila, Čehinja. 6. november. Pijano. Se slabo spominjam.

Žiži in Pupe ni bilo na seznamu. Še sreča za Žiži, ker so potem možje postave poiskali vse te ženske, razen Jarmile seveda, in se pogovorili z njimi in izvedeli, kako in kaj. Zdelo se jim je, da so raziskali primer. Pupo so spet rešili, Žiži se res ni dotaknil noben moški več, Pepsija, don Juana, pa so pokopali.